

6—7 april

Debatter m. m.

Torsdagen den 6 april

Sid.

Svar på enkla frågor:

av herr Hernelius om internationellt samarbete för att hindra skador av olja vid sjöolyckor	3
av fru Diesen ang. viss luftförorening i Stockholm	5
av herr Skårman ang. beredskap vid oljekatastrof till sjöss ..	6

Svar på interpellation av herr Eriksson, Karl-Erik, ang. landsbygdens postservice	9
---	---

Fredagen den 7 april

Anslag under sjätte huvudtiteln:

Vägunderhåll och vägbyggnader	13
Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer	33

Vissa anslag till industri, teknisk forskning, m. m.:

Bidrag till kursverksamheten vid statens institut för hantverk och industri	35
Sveriges geologiska undersökning	40
Teknisk forskning	42
Sammansättningen av styrelsen för Institutet för nytteiggörande av forskningsresultat, INFOR, m. m.	44
Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi	46
Kraftstationer m. m.	50

Arvsbeskattningen	54
-------------------------	----

Interpellation av herr Fälldin ang. ombudskostnader vid frivillig uppgörelse om överlåtelse av mark för naturvårdsändamål	58
--	----

Meddelande ang. enkla frågor:

av fru Hamrin-Thorell ang. vissa deltidskurser, berörda i Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående vissa åtgärder inom vuxenutbildningens område m. m.	59
av herr Hübinette om skydd för mötes- och yttrandefriheten ..	59

Samtliga avgjorda ärenden
Fredagen den 7 april

Statsutskottets memorial nr 47, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Teologiska fakulteterna: Avlöningar	13
Jordbruksutskottets memorial nr 11, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Befrämjande i allmänhet av fiskerinä- ringen	13
Statsutskottets utlåtande nr 6, ang. utgifterna på driftbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde	13
— nr 43, ang. anslag till industri, energiförsörjning, teknisk forskning m. m.	35
— nr 46, ang. anslag till statens sjöhistoriska museum	54
Bevillningsutskottets betänkande nr 30, ang. ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen om arvsskatt och gåvoskatt	54

Torsdagen den 6 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne mars.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 122, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om klinisk prövning av vissa medel för födelsekontroll.

Om internationellt samarbete för att hindra skador av olja vid sjöolyckor

Herr statsrådet LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr *Hernelius'* fråga till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena om internationellt samarbete för att hindra skador av olja vid sjöolyckor, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 29 mars, och anförde:

Herr talman! Herr Hernelius har frågat utrikesministern om svenska regeringen är beredd att — i anledning av inträffad händelse och bl. a. den fortgående ökningen av tanktonnaget — föreslå ett internationellt samarbete som, vid sidan av det pågående lagtekniska, skyndsamt syftar till en internationell beredskap för att på effektivast möjliga sätt kunna förhindra skador av oljespridning vid olyckstillfällen.

Med hänsyn till den tidsmässiga sammanstötning som i dag uppstått mellan andra kammarens och första kammarens frågestunder har det uppdragits åt mig att lämna svaret. Kommunikationsministerns svar lyder:

Jag vill först nämna att frågan om oljeskador vid olyckstillfällena behandlades vid sjöfartsministermötet i Oslo i juni 1966. Den västtyska kommuni-

kationsministern tog med stöd från svensk sida upp frågan med hänvisning till att ett tankfartyg havererat i Nordsjön. Han förklarade sig villig att sammankalla ett möte med Nordsjöstaterna för överläggningar om möjliga gemensamma åtgärder för att förhindra eller minska skadorna av utfluten olja. Förslaget har resulterat i en inbjudan till ett sammanträde i Hamburg den 10—11 maj 1967 om åtgärder mot skador i närmast Nordsjön och Skagerack. Förutom de skandinaviska länderna har Belgien, Frankrike, Nederländerna och Storbritannien inbjudits.

De allvarliga oljeskadeproblem som kan uppstå vid ett haveri av ett tankfartyg har på ett skrämmande sätt illustrerats genom den katastrof som inträffat med oljetankern *Torrey Canyon* utanför Cornwalls kust. Helt naturligt har i anledning av denna förlisning initiativ till en internationell överläggning tagits från brittisk sida. På begäran för några dagar sedan av Storbritanniens regering och regeringarna i ett antal andra länder, däribland den svenska regeringen, kommer Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO) att hålla ett extra rådsmöte i London den 4—5 maj 1967. Mötet skall behandla frågan om en skyndsamt över- syn av gällande internationell rätt och praxis vad beträffar transporter till sjöss av farlig last och åtgärder för att möta hotet av förorening, som i internationellt vatten kan orsakas av havererat fartyg med sådan last. Vid detta IMCO-möte kommer bl. a. möjligheterna att få till stånd en internationell beredskap mot oljeskador förorsakade av haverier att diskuteras.

Frågan om en internationell beredskap på detta område har sålunda redan aktualiserats genom initiativet till det särskilda rådsmötet inom IMCO.

Om internationellt samarbete för att hindra skador av olja vid sjöolyckor

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Det noteras med tillfredsställelse att detta särskilda råds-möte på brittiskt initiativ kommit till stånd och att Sverige anslutit sig till detta initiativ. Det vore inom parentes sagt synnerligen förvånande om så inte hade skett.

Jag vill emellertid nämna att denna fråga framställdes den 28 mars och att den brittiska pressen den 30 samma månad kunde meddela om den brittiska regeringens initiativ. Det kan emellertid inte nog understrykas att det inte bara är fråga om lagstiftnings- och försäkringsproblem utan också gäller något annat.

Vad var det som skedde vid tankbåtskatastrofen utanför England? Jo, tankbåten i fråga läckte först olja i tio dagar. Den brittiske premiärministern flög över platsen i helikopter, ett särskilt nödkabinett fungerade, en operationsbas uppsattes och trupprörelser påbörjades, men först på den tionde dagen kom man på en, såsom man menade, effektiv åtgärd, nämligen bombning av fartyget.

Denna åtgärd förkastades av annan internationell expertis såsom varande meningslös och på lång sikt rent av skadlig. I varje fall kan man kanske sammanfattningsvis säga med Times i en ledare i går efter en parlamentsde-gatt i frågan, att tankbåtsärendet icke var Mr. Wilsons Trafalgar.

Vad jag syftar till är alltså att vid sidan av internationell lagstiftning och internationell lösning av försäkringsproblemen — vilket naturligtvis i längden måste drabba konsumenterna — behöver man om inte en internationell brandkår så i varje fall ett internationellt handlingsmönster för hur man omedelbart skall bete sig i händelse av sådana olyckor, detta med tanke på vad som står på spel i dessa sammanhang.

Herr statsrådet **PALME**:

Herr talman! Jag beklagar att jag inte hann hit från medkammaren för att lä-

sa upp svaret på denna fråga, men jag hörde ändå större delen av vad herr Hernelius hade att säga. Jag vill understryka att vi från regeringens sida betraktar detta spörsmål som en utomordentligt viktig internationell fråga. Det har ju framskyntat i pressen att regeringarna skulle ha försummat denna fråga — allmänt sovit i den. Som framgår av svaret togs den i själva verket upp på sjöfartsmötet i fjol av den tyske kommunikationsministern, med starkt svenskt stöd. Det hade förekommit vissa tillbud, och man började fråga sig: Vad händer om en sådan stor tanker råkar ut för skeppsbrott och oljan flyter ut? Det är något av en bister ironi att det några veckor innan den här katastrofen inträffade kallades till det första mötet för en ingående diskussion om vad man skulle göra vid en kalamitet som denna — men mötet hade ännu inte hunnit hållas.

Jag är övertygad om att det nu inträffade kommer att aktivera staterna över hela fältet när det gäller både de legala sjörättsliga, de försäkringsmässiga och de beredskapsmässiga frågorna, och det skulle vi självfallet hälsa med den största tillfredsställelse. Det lilla bidrag som man från svensk sida skall ge, det skall vi försöka åstadkomma.

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Jag tar med största tillfredsställelse del av statsrådet Palmes deklaration ovanpå det svar som statsrådet Lundkvist har lämnat. Nu har två av regeringens ledamöter utlovat den största snabbhet från svensk sida i handläggningen, och det bör, hoppas jag, vara en garanti för att vi inte oförberedda kommer i sådana här situationer om något liknande skulle inträffa i fortsättningen. Man kan ju bara göra tankeexperimentet om vad som skulle hända på Västkusten med en liknande tanker eller med en mindre tanker på Östersjön.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. viss luftförorening i Stockholm

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet PALME erhöll ordet för att besvara fru *Diesens* fråga angående viss luftförorening i Stockholm, vilken fråga intagits i kammarrens protokoll för den 29 mars, och yttrade:

Herr talman! Fru Diesen har frågat mig om jag uppmärksammat de vådor i fråga om luftföroreningar, som är en följd av eldning med s. k. tjockolja vid bl. a. de statliga byggnaderna i Stockholm.

På detta vill jag svara att vad gäller statens fastigheter inom Stockholmsområdet har inom kommunikationsdepartementet redan övervägts möjligheten att övergå från den svavelrika tjocka eldningsoljan till svavelfattig olja, exempelvis eldningsolja 1.

Därför uppdrog jag i december 1966 åt byggnadsstyrelsen att skyndsamt utreda denna fråga, och jag förväntar mig att utredningen skall föreligga i vår.

Jag kan sålunda med visst eftertryck besvara fru *Diesens* fråga med ja.

Fru DIESEN (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Palme för svaret på min fråga. Av detta framgår ju att statsrådet har uppmärksammat vådorna av eldning med starkt svavelhaltig olja, och något annat hade jag väl heller inte väntat mig. Luftföroreningarna utgör en allvarlig fara, och dröjsmål kostar pengar. Det framgår bl. a. av en artikel i söndagsnumret av Svenska Dagbladet, ur vilken jag vill citera några rader.

»Tio miljarder dollar per år i 30 års tid framåt — det är det fasaväckande höga pris som experter i USA räknar med att landet tvingas betala för att lö-

sa sina vatten- och luftföroreningsproblem. 300 miljarder dollar. Med litet förutseende på den tid då problemen ännu inte nått nuvarande gigantiska proportioner, hade priset blivit betydligt lägre. Det är också den chans Sverige har i dag, chansen att tänka sig för innan det är för sent.»

Byggnadsstyrelsen håller på med en utredning. En liknande utredning görs inom Stockholms stad. Av tidigare utredningar där framgår att bland enskilda fastighetsägare är det mindre än 10 procent som använder den svavelrika tjockoljan. Däremot eldas de större blockcentralerna och vissa större centrala värmestationer med tjockolja. I stor utsträckning är det fråga om fastigheter som tillhör Stockholms stad eller staten. Inom staden utreder man nu möjligheten att gå över till svavelfattig olja, och man arbetar också som ett alternativ med ett förslag till förbud mot svavelrika eldningsoljor.

Av det 90-tal fastigheter som staten äger här i Stockholm är de flesta stora komplex, sådana som t. ex. radio- och TV-huset. Många ligger dessutom i hjärtat av Stockholm, förutom det hus i vilket vi nu befinner oss har vi riksbanken, kanslihuset och de kungliga teatrarna.

Den förorenade luften drabbar i hög grad Gamla stan och dess invånare. I de trånga gränderna blir det liten luftväxling. Vinden kan inte spela fritt. Vi önskar väl alla att Gamla stan förblir en levande stadsdel, och då måste vi också se till att det blir möjligt att bo och leva där. Staten och Stockholms stad har ju gjort upp en plan för att sanera och restaurera Gamla stan. Det har tyvärr dröjt med genomförandet. Men det brådskar verkligen, ty även de gamla husen far illa genom den höga halt av svaveldioxid som finns i luftföroreningarna. Det finns hus med skulptural utsmyckning av gotlandssandsten, där den månghundraåriga ornamentiken håller på att plånas ut, och den förstöringen går mycket snabbt. Kam-

Ang. beredskap vid oljekatastrof till sjöss

pen mot luftföroreningarna måste nu bli klar på utredningsstadiet och av-sätta praktiska resultat. Det gläder mig att höra att byggnadsstyrelsens utredning snart skall föreligga färdig.

Herr statsrådet **PALME**:

Herr talman! Jag förstår att fru Diesen var vänlig att ställa frågan till mig för att ge mig tillfälle att stå här och skrappa med att vi redan var i gång. Det är jag mycket tacksam för. Läget är ju det att det var staten som började, och sedan kom staden efter, och nu hoppas jag att kanske även de enskilda skall komma efter och undersöka detta. Det är riktigt att rätt mycket sådan här olja användes. De största enskilda posterna går väl till karolinska sjukhuset med en årsförbrukning på 16 000 kubikmeter, SJ med 6 500, hovförvaltningen med 1 000 o. s. v. Skall man gå över till den bättre oljan, så blir det naturligt inte billigt. Man kan räkna med ungefär 50 procents ökning av kostnaderna. Det blir ungefär 3 miljoner kronor i ökade kostnader för de statliga byggnaderna. Med de kommunala och enskilda byggnaderna blir det naturligtvis en betydande kostnad, men därmed är naturligtvis på intet sätt sagt att man inte skall göra det. Vi bör bara nu klarlägga förhållandena ordentligt innan vi agerar. Jag vill också påpeka att man satt i gång med detta på ett vidare plan. Immissionsakkunniga lade ju strax före jul fram sina förslag som innefattade fyra lagar, bl. a. en om luftförorening, buller och andra immisioner.

Jag delar fru Diesens mening att vi har chans att undvika mycket av det elände som har drabbat en del storstäder i världen. Sådana åtgärder kommer att kosta mycket pengar och måste sättas in på många olika fält. Det behövs en konsekvent och målmedveten viljeinriktning bakom alla dessa olika delåtgärder. Vi håller nu också på med frågan om bilavgaser och mycket annat.

Den fråga som fru Diesen har tagit upp är utan tvivel en viktig bit i detta pussel.

Fru **DIESEN** (h):

Herr talman! Eftersom vi har givit uttryck för vår ömsesidiga tacksamhet — jag har tackat för svaret och statsrådet har tackat för frågan — är vi kanske kvitt.

Jag vill påpeka att karolinska sjukhuset inte ligger i Stockholms stad, och därför nämnde jag inte det. Det torde ligga i Solna.

Jag skall kanske dröja något med att ge statsrådet ett nytt tillfälle att tala om hur duktig han är och att han varit först när det gäller denna fråga. När jag väckte frågan var min avsikt framför allt att fästa riksdagens uppmärksamhet på den allvarliga situation i vilken stockholmarna befinner sig när det gäller luftföroreningar.

Herr statsrådet **PALME**:

Herr talman! Vi kan avsluta tackandet. Jag vill med djup förtvivlan erkänna ett fel. Karolinska sjukhuset ligger mycket riktigt i Solna. Ur luftföroreningssynpunkt är väl inte detta av avgörande betydelse. Luften följer inte nödvändigtvis stadsgränserna. Det beror bl. a. på hur vinden blåser.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

—————

Ang. beredskap vid oljekatastrof till sjöss

Herr statsrådet **LUNDKVIST** erhöll ordet för att besvara herr *Skårman*s fråga till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående beredskap vid oljekatastrof till sjöss, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 29 mars, och anförde:

Herr talman! Herr *Skårman* har frågat kommunikationsministern om det

Ang. beredskap vid oljekatastrof till sjöss

finns beredskapsplan och utrustning för att effektivt möta en oljekatastrof av den art som nyligen inträffat vid Cornwalls kust. Enligt fastställd fördelning av ärendena inom kommunikationsdepartementet ankommer det på mig att besvara frågan.

Beredskapen mot oljeskador har behandlats av oljeskyddsutredningen som i juni 1965 lämnade sitt betänkande »Beredskap mot oljeskador».

Utredningen konstaterade att möjligheterna att ingripa mot oljefläckar till havs av tekniska skäl är begränsade. Åtgärderna måste därför inriktas på att avse främst oljeutflöden på land, i sjöar och vattendrag samt i kustvatten. Uppgiften att ingripa mot oljeutflöden och ordna den beredskap som behövs föreslogs därför bli lagd på primärkommunerna som en obligatorisk kommunal angelägenhet.

Betänkandet har remissbehandlats. Med hänsyn till remisskritiken har utredningsförslaget inte ansetts kunna läggas till grund för lagstiftning utan kompletterande utredning om oljeskyddsberedskapens kostnader och finansiering.

Under de senaste åren har, delvis på grund av oljeskyddsutredningens förslag, flera förtjänstfulla initiativ tagits för att få till stånd beredskap mot oljeskador.

Vissa länsstyrelser har planlagt åtgärder som olika samhällsorgan under länsstyrelsens ledning skall vidta vid katastrofer av skilda slag. Planerna kan tillämpas även vid oljeutflöden. Frågor om samordning och ledning av samhällsåtgärder vid katastrofer utreds f. n. av räddningstjänstutredningen som tillkallades förra året.

En del kommuner har en beredskap mot oljeskador. Främst gäller detta hamnstäderna. Ofta är då brandkåren, hamnpersonalen, gatukontoret samt vatten- och avloppsverket engagerade. Samarbeta har ibland etablerats med oljeföretag eller industrier. Särskild materiel finns, bl. a. s. k. länsor som

läggs ut på vattenytan för att hindra oljans spridning.

Vidare har privata oljesaneringsföretag tillgång till utbildad personal och utrustning för ingripande mot oljeutflöden.

Med anledning av händelsen utanför Cornwalls kust har vår svenska tillsynsmyndighet i fråga om olja, nämligen sprängämnesinspektionen, tagit initiativet till en expertgrupp, som vid en oljekatastrof omedelbart skall kunna träda in som rådgivare åt kommunerna, länsstyrelserna och andra som deltar i oljeskyddet. Expertgruppen avses bestå av företrädare för sprängämnesinspektionen, statens vatteninspektion, sjöfartsstyrelsen och brandmyndigheterna samt experter på transport- och bärgningsfrågor.

Sammanfattningsvis konstaterar jag att flera goda initiativ tagits för att få till stånd en oljeskyddsberedskap. Det är min förhoppning att pågående utredningsarbete skall ge underlag för åtgärder som möjliggör ökad samordning och effektivitet i oljeskyddsberedskapen.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Så är vi då tillbaka igen vid katastrofen med Torrey Canyon. Medan herr Hernelius' fråga direkt tar ställning till de mera världsvida internationella synpunkterna på oljeföreningarna och på katastrofer av den typ som under veckan före påsk timade utanför Cornwalls kust, har jag mera velat se på de lokala förhållandena för vårt eget land och därvid naturligtvis främst kusttrakterna som ju mest kommer i farozonen, i synnerhet i samband med olyckor med det nu alltmera svällande tonnaget på tankbåtarna. Det är ju i detta sammanhang som de verkligt stora oljekatastroferna kan inträffa.

Hur är vi rustade? I Storbritannien togs man i detta fall tydligen på sängen. För oss kan problemet bli än värre. Vi

Ang. beredskap vid oljekatastrof till sjöss

har trängre vatten, inte så starka vattenströmmar och vi har inget tidvatten att tala om — däremot har vi svårnavigerade vatten.

Vad skall vi göra om det händer en olycka av detta slag vid Västkusten — herr Hernelius har redan ställt denna fråga — i Öresund eller i inloppet till Stockholm med Roslagens skärgård, för att inte tala om Göta älv där hela Göteborg har sitt fiskvatten?

Vi har fått det svaret att detta är en primärkommunal uppgift. Jag anser nog att primärkommunerna, även om herr Lundkvist tagit ett mycket gott initiativ för att få dem allt större, ändå är för små för att kunna lösa dessa frågor.

Många incidenter har inträffat. Det har i dagarna publicerats en förteckning över oljeskador, vilken Svenska naturskyddsföreningen tillställt oljeskyddsunionen. Av denna förteckning framgår att ganska mycket har hänt på denna front men att vi ännu varit förskonade från de stora olyckorna.

Detta är en utomordentligt allvarlig fråga för hela naturskyddet. Jag anser att vi skulle behöva sätta in större enheter än kommuner i detta sammanhang, kanske engagera hela civilförsvaret i skyddsarbetet. I varje fall borde tydliga och klara beredskapsplaner uppgöras och upplag av materiel borde finnas för att kunna möta en eventuell olycka av detta slag.

Detta är alltså, såsom jag nämnt, en utomordentligt allvarlig fråga även ur naturvårdssynpunkt. Jag har gjort en del egna iakttagelser, och jag har funnit att en sänkning och övertäckning av oljan inte löser problemet i strandkanterna. Jag har själv i Skåne råkat trampa i ett oljelager som hade övertäckts med grus, så att det inte ens var synligt. Att oljan klubbade fast vid fötterna och smutsade ned kläderna, så att dessa inte kunde rengöras ens med kemisk tvätt, var en sak för sig. Allvarligare var att hela växt- och djurlivet omkring denna fläck på flera kvadratmeters omkrets var alldeles dött.

Följderna av en oljekatastrof drabbar således inte bara vårt fritidsliv utan innebär även en olycka för naturen.

Jag ber emellertid att få tacka statsrådet Lundkvist för svaret, som var långt och utförligt. Det har tagits flera goda initiativ, vilka jag hoppas skall leda till något resultat.

Herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill bara påpeka att det inte var jag som menade att detta under alla förhållanden måste bli en primärkommunernas angelägenhet. Jag redovisade endast det förslag som oljeskadeutredningen kommit fram till.

Eftersom det föreligger betydande svårigheter i samband med finansieringsfrågorna i detta sammanhang måste vi emellertid, vilket inte minst framgick av remissyttrandena, överarbeta utredningens förslag bl. a. med sikte på finansieringsproblemen. Därför får vi väl så småningom, när vi har alla dessa papper på bordet — även de papper som vi erhåller från bl. a. den räddningstjänstutredning som tillsatts — bedöma på vilket sätt vi slutgiltigt skall åstadkomma den samordning och den effektivitet i oljeberedskapsfrågan, som vi ju ändå alla är överens om att vi behöver få.

Herr SKÅRMAN (fp):

Herr talman! Jag uttryckte mig kanske litet otydligt i mitt förra inlägg. Det är ju alldeles riktigt, som statsrådet Lundkvist påpekar, att det var oljeskyddsutredningen som lade fram ifrågavarande förslag om primärkommunerna. Jag ville bara framhålla som min åsikt att de absolut är för små enheter och att vi inte får dröja för länge med utredningen av detta spörsmål, ty vilken dag som helst kan detsamma hända som veckan före påsk hände med tankern Torrey Canyon. Vad gör vi då? Har vi den beredskap och det material som krävs för att vi skall kunna möta en sådan situation?

Herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill på intet sätt efterlämna det intrycket från denna debatt att vi skulle liksom vänta på någonting. Vi skall verkligen inte dröja med de åtgärder som är nödvändiga att vidta på utredningsplanet för att så snabbt som möjligt komma fram till den önskade effektiviteten.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. landsbygdens postservice

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet PALME, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Karl-Erik Erikssons* interpellation angående landsbygdens postservice, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Karl-Erik Eriksson har frågat mig, *dels* om jag är beredd att medverka till att garantier skapas för att den rationalisering som pågår inom postverket kan genomföras utan att den medför en försämrad service för befolkningen, *dels* om den av postverket tillsatta utredningen om lantbrevbärings servicen slutförts och till vilket resultat den kommit, *dels* om det i vissa områden är möjligt att genom inrättandet av postdiligenslinjer skapa en snabbare och bättre service.

Som jag tidigare redovisat för riksdagen har det under senare år bedrivits en omfattande rationalisering och utbyggnad av postanordningarna på landsbygden. Å ena sidan sker en indragning på olika håll av fasta postanordningar, vars vidmakthållande med hänsyn till ändrade förutsättningar i befolknings- och bebyggelsehänseende inte längre kan motiveras. Å andra sidan sker en utbyggnad av postanordningarna främst genom en successiv utveckling och motorisering av lantbrevbärningen. Denna har f. n. en linjelängd av ca 150 000 km och betjä-

nar närmare 600 000 hushåll. Som exempel på rationaliserings- och utbyggnadstakten kan nämnas att under år 1966 omkring 200 mindre poststationer ersatts med lantbrevbärning, varvid linjelängden utökats med ca 6 900 km. Härigenom har omkring 20 000 hushåll fått bättre postbetjäning.

En försöksverksamhet bedrivs i syfte att utveckla lantbrevbärningens service-möjligheter. Som exempel kan nämnas de försök med en utbyggd service, som f. n. görs på ett antal lantbrevbärningslinjer på Gotland. Därvid tillämpas ett system med på brevlådorna applicerbara signalbrickor, som kan användas då man av någon anledning vill att lantbrevbäraren skall uppsöka bostaden. De veckodagar då sådana besök i bostaden kan göras är bestämda i förväg. För dem som har bostaden belägen upp till 200 meter från brevbärarens färdväg står möjligheten öppen två dagar i veckan och för dem som bor längre bort och upp till en kilometer från färdvägen en dag i veckan. Försöken innefattar en förbättrad service även så till vida att lantbrevbäraren är utrustad för fullständig postsparbanks-service. Erfarenheterna har varit utslutande goda, och postverket avser med hänsyn härtill att utsträcka försöksverksamheten till vissa andra områden.

Vad beträffar herr Erikssons fråga om möjligheterna att genom inrättande av postdiligenslinjer få till stånd en snabbare och bättre service må framhållas att postverkets diligenstrafik är begränsad till de fyra nordligaste länen och att några planer inte föreligger att utvidga den till andra delar av landet. Vad som åsyftas med frågan torde dock mindre vara den verksamhet, som innefattas i diligenströrelsen, än den bil- och bussburna postföringen över huvud. Denna sker i betydande omfattning med reguljära transportmedel, företrädesvis linjebussar. Postverket använder också egna bilar eller anlitar särskilda entreprenörer för postbeford-

Ang. landsbygdens postservice

ran på längre sträckor. Det kan här konstateras, att den fortgående avvecklingen av olönsam järnvägstrafik medför en ökad övergång från järnvägs- till landsvägsbefordran. Hittills har en sådan omläggning i allmänhet kunnat ske utan nämnvärda förseningar i postbefordringen. Som exempel kan nämnas de i herr Erikssons hemlän inrättade bilpostlinjerna på sträckorna Karlstad—Hagfors—Klaråsen, Karlstad—Torsby och Arvika—Årjäng, där man i viss utsträckning uppnått en förbättring av befordringstiderna.

Herr ERIKSSON, KARL-ERIK, (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Min första fråga i interpellationen gällde huruvida rationaliseringen inom postverket kan genomföras utan att den medför försämrad service för befolkningen.

Statsrådet lämnar i sitt svar en intressant redovisning över nedläggning av postanstalter och utbyggnaden av lantbrevbärlinjer och avslutar detta med slutsatsen: »Härigenom har omkring 20 000 hushåll fått bättre postbetjäning.» Tyvärr är det nog så att meningarna är delade bland dem som är berörda av rationaliseringen.

Jag har stor respekt för postverkets strävan att rationalisera och förbättra, men jag har i min interpellation också nämnt exempel på att det inneburit försämringar. När jag i januari framställde interpellationen var det bl. a. mot bakgrunden av den hårda indragningen av poststationer i västra Värmland. När planerna blir fullföljda kommer inte bara socknar utan också en hel storkommun att stå helt utan postanstalt.

Beträffande svaret på den andra frågan noterar jag med intresse den redovisning som lämnas över den pågående försöksverksamheten. Det är också med tillfredsställelse jag noterar statsrådets bestämda påstående att erfarenheterna har varit uteslutande goda.

Jag vill här passa på och understryka vad jag framhållit i min interpellation att det är ytterst viktigt för samarbetet mellan postverket och allmänheten att rationaliseringsåtgärderna genomföres i samförstånd med ortsbefolkningen.

Den tredje frågan gällde just den bil- och bussburna postföringen, som statsrådet fullt riktigt tolkat det.

Det påpekas i svaret, som jag tycker fullt riktigt, att när järnvägslinjer lägges ned måste man söka andra, snabba befordringsvägar. Jag vill helt instämma i att här behöver alla resurser sätas in.

Vi skall väl här inte diskutera lokala detaljer för mycket, men eftersom statsrådet anfört exempel från mitt eget hemlän vill jag något beröra detta. Statsrådet nämner några exempel på omläggningar till bilpostlinjer som inneburit förbättringar. Vi är inte helt ense i ett av dessa exempel, och det var delvis detta exempel som var bakgrunden till den tredje frågan i min interpellation. Nu har det emellertid blivit känt att en utredning är på gång om en lösning som skulle leda till en förbättring. Då är det bara att hoppas att postverket kommer att genomföra denna förbättring.

Det har, herr talman, sagts många ord av artighet i denna frågestund. Jag vill tacka än en gång för svaret, och jag vill säga att det gläder mig att det präglas av en så positiv anda.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag får i departementet en hel del kontakt med dessa ärenden. Det förekommer klagomål och överklaganden i vissa fall när man lägger ner en poststation. Det finns ofta ett visst motstånd i bygden mot detta. Men när man väl har fått klart för sig hur det nya systemet fungerar, går det i allmänhet att komma överens rätt så bra.

I postverkets kundtidning finns det ett ganska bra uttalande av en hemmans-

ägare uppe i Västernorrland. Han bodde granne med posten. När poststationen lades ned tyckte han att det skulle bli en kraftig försämring för hans del, men han säger nu: »För mig som bodde så nära poststationen kan det se ut som om jag fått det sämre, men det är faktiskt lika bra som när poststationen fanns, ja kanske ännu bättre, ty lantbrevbäraren kommer in i bostaden när han har något med sig som man skall kvittera, och om jag t. ex. vill skicka ett paket eller göra en inbetalning, så markerar jag det i min postlåda, och då kommer lantbrevbäraren in.»

Detta system, som postverket har satsat mycket på har i stort sett visat sig vara mycket bra. Det är klart att det kan gnissla i enskilda fall, ty ingenting är perfekt här i världen. Detta system har dock inneburit att man har klarat de utomordentligt svåra problem som skulle ha uppstått i glesbygderna, om man inte på detta sätt hade haft ett konstruktivt alternativ att erbjuda när poststationer på grund av befolkningsminskning och annat måste läggas ned. När det gäller de konkreta exemplen i Värmland är det möjligt att det förekommit gnissel. Det har inrättats tre bilpostlinjer, nämligen Karlstad—Hagfors—Klaråsen, Karlstad—Torsby och Arvika—Årjäng. När bilpostföringen på sträckan Karlstad—Hagfors infördes hade det samband med nedläggning av persontrafiken vid järnvägen. Det fick till resultat att posten anlände till Hagfors en timme tidigare än den gjorde förut, vilket medförde att landsvägstransporterna från Hagfors upp efter Klarälvsdalen kunde utgå en timme tidigare. Posten till Torsby kommer nu fram 17 minuter tidigare än den gjorde med tåg från Kil.

På linjen Arvika—Mellerud senarelade SJ vissa postförande tåg. Postverket inrättade då bilpostföring dels från Arvika och dels från Mellerud och Ämål. Därmed kunde man i stort sett bibehålla samma ankomsttider för posten som före omläggningen av tågtri-

Ang. landsbygdens postservice derna. Det kan naturligtvis fortfarande föreligga vissa svårigheter i dessa trakter.

Herr Eriksson har redan nämnt att postverket håller på med en utredning, och med min kännedom om postverket vågar jag påstå att denna utredning kommer att bedrivas med hög ambitionsgrad.

Herr ERIKSSON, KARL-ERIK, (fp):

Herr talman! Jag vill bara göra den kommentaren att den utredning som pågår gäller en direktlinje från Karlstad till Årjäng, vilken skulle innebära en förkortning av befordringstiden med cirka två timmar.

Jag har velat understryka att när indragningar och omläggningar görs det är ytterst viktigt att detta sker i samförstånd med berörda parter. Där har det brustit till viss del, vilket väckt stor irritation på vissa håll.

Statsrådet Palme har här åberopat ett uttalande. Det må, herr talman, vara mig förlåtet om jag använder ett kort uttalande, som jag nyligen fann i en tidning och som gäller de områden vi nu diskuterar. En stor del av bygdens befolkning har gjort ett uttalande, vilket går ut på att man ingenstädes är riktigt nöjd med de nya posttransporter som införts i stället för de indragna poststationerna. I en del socknar kommer posten tre—fem timmar senare än den gjorde förut. Postverkets löfte att värdeförsändelser skall avlämnas i bostad som ligger inom ett avstånd av 200 meter från linjevägen infrias i många fall inte.

Jag tror att den utredning som pågår och de ändringar som väntas kommer att förbättra läget. Jag är överens med herr statsrådet om att det är viktigt att göra det bästa i den situation som föreligger.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 88, med förslag till folkbokföringsförordning, m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåge ändring i taxeringsförordningen och bemyndigande att medge vissa avvikelser från uppbördsförordningen, till bevillningsutskottet samt i övrigt till lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet motionen nr 735.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 6, 43 och 46 samt memorial nr 47, bevillningsutskottets betänkande nr 30 ävensom jordbruksutskottets memorial nr 11.

På framställning av herr talmannen beslöts att statsutskottets memorial nr 47 och jordbruksutskottets memorial nr 11 i nu nämnd ordning skulle sättas främst bland två gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 93, angående dispositionen av vissa medel ur skördekadefonden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.40.

In fidem
Solveig Gemert

Fredagen den 7 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne mars.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Till riksdagens första kammare

På begäran av riksdagsman *Gustaf Elofsson* från Vä intygas härmed, att han på grund av akut febersjukdom med hjärtsvikt icke kan deltaga i riksdagsarbetet från och med den 6/4 1967 och att han beräknas behöva vara borta ytterligare minst 2 veckor från dagens datum räknat.

Centrallasarettet, Kristianstad, den 5/4 1967.

Lars Sjöberg

Avdelningsläkare,
leg. läkare

Herr Elofsson, åt vilken herr talmannen tidigare jämlikt § 24 av kammarens ordningsstadga beviljat ledighet från riksdagsgöromålen den 4—den 7 april, erhöll nu förlängd ledighet för den tid, varunder han på grund av den i läkarintyget omförmälda sjukdomen vore oförmögen till arbete.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 93, angående dispositionen av vissa medel ur skörde-skadefonden.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 47, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1967/68 till Teologiska fakulteterna: Avlöningar,

godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 11, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Gemensam votering avseende frågor i de i dag godkända voteringspropositionerna i statsutskottets memorial nr 47 och jordbruksutskottets memorial nr 11 äger, såsom tidigare tillkännagivits, rum vid plenums början onsdagen den 12 april kl. 10.00.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1967/68 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för budgetåret 1967/68 under de skilda väganslagen innebar,

att till Vägunderhållet skulle anvisas ett reservationsanslag av 624,5 miljoner kronor,

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

att till Vägbyggandet skulle anvisas ett reservationsanslag av 655,3 miljoner kronor,

att till Bidrag till underhåll av vägar och gator skulle anvisas ett förslagsanslag av 91 miljoner kronor,

att till Bidrag till byggande av vägar och gator skulle anvisas ett reservationsanslag av 270 miljoner kronor,

att till Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m. skulle anvisas ett reservationsanslag av 46,5 miljoner kronor och att under budgetåret 1967/68 statlig lånegaranti för lån avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar skulle beviljas intill ett belopp av 100 000 kronor, samt

att till Bidrag till byggande av enskilda vägar skulle anvisas ett reservationsanslag av 20 miljoner kronor.

De nuvarande anslagen till byggande av riksvägar, byggande av länsvägar, byggande av ödebygdsvägar samt byggande av storbroar skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag icke längre uppföras på riksstaten utan ersättas av anslaget Vägbyggandet.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Åkesson* och *Skärman* (I: 142) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Kalmar m. fl. (II: 179),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Tistad* och *Hermansson* (I: 210) samt den andra inom andra kammaren av herr *Berntsson* m. fl. (II: 267),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Schött* och *Arvidson* (I: 294) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hedin* och herr *Bengtson* i Solna (II: 376),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Strandberg* m. fl. (I: 295) samt den andra inom andra kammaren av

herr *Bengtson* i Solna och herr *Hedin* (II: 373),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Yngve Nilsson* (I: 410) samt den andra inom andra kammaren av herr *Bengtson* i Solna och herr *Åkerlind* (II: 374),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Andersson* m. fl. (I: 527) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Umeå m. fl. (II: 675),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Fälldin* och *Sundin* (I: 531) samt den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Kårby m. fl. (II: 672),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lidgard* och fru *Diesen* (I: 534) samt den andra inom andra kammaren av herr *Bengtson* i Solna m. fl. (II: 666),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ferdinand Nilsson* och *Torsten Andersson* (I: 537) samt den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Vä m. fl. (II: 680),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 540) samt den andra inom andra kammaren av herr *Bengtson* i Solna och herr *Nilsson* i Agnäs (II: 665),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Stenkyrka och herr *Franzén* i Träkumla väckt motion (II: 375).

I motionerna I: 295 och II: 373 hade anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig och förutsättningslös utredning, på sätt som i motionerna närmare angivits, om vägväsendets framtida finansiering — lånefinansiering respektive avgiftsfinansiering — vad avsåge starkt kapitalkrävande anläggningar,

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

såsom motorvägar och storbroar, an-
tingen inom pågående utredningars
ram eller som en ny utredning.

I motionerna I: 410 och II: 374 hade
hemställts, att riksdagen måtte besluta
uppdraga åt Kungl. Maj:t att vidtaga
sådana åtgärder, att rostskadorna på
bilarna genom spridning av salt eller
andra frätande ämnen på vägarna om
möjligt förhindrades.

I motionerna I: 531 och II: 672 hade
yrkats, att riksdagen i skrivelse till
Kungl. Maj:t skulle uttala nödvändig-
heten av att vid budgetarbetet i Kungl.
Maj:ts kansli inför budgetåret 1968/69
utrymme skapades för en kraftig ök-
ning i vägupprustningen i enlighet med
syftet i gällande vägplan.

I motionerna I: 537 och II: 680 hade
föreslagits,

1. att riksdagen skulle i skrivelse till
Kungl. Maj:t hemställa om utredning
och förslag avseende att den förbät-
trade vägstandard, som motorismens ut-
veckling erfordrade, måtte på ett mera
rättvist sätt komma hela det vägnät till
godo som nu i alltmer ökad omfattning
betjänade motorismens behov för per-
son- och varutrafik inklusive de tunga
transporterna;

2. att därvid skulle åsyftas att åstad-
komma likställighet mellan landsbyg-
dens och stadssamhällellenas bidragspro-
cent under skäligt hänsynstagande till
väghållarnas skattekraft;

3. att i avvaktan på ytterligare åtgärder
städernas och de stadsliknande
samhällellenas bidragsprocent vid väg-
byggen skulle sänkas med hälften av
vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
ifrågasatt, dvs. utgå med 90 eller 80
procent, ävensom att i samband här-
med anslaget härför skulle sänkas från
270 miljoner kronor till 263 miljoner
kronor;

4. att anslagen för bidrag till under-
håll och byggande av enskilda vägar
på landsbygden i enlighet med väg- och
vattenbyggnadsstyrelsens förslag skulle

höjas till respektive 48,5 miljoner kro-
nor och 25 miljoner kronor, varjämte
anslag till byggande av tätortsvägar
(typ C) utanför stadsplanerad mark
avseende större byggnadsgator m. m.
skulle överföras att utgå av anslaget
till vägföretag i städer och stadslik-
nande samhällen, vartill nu högre bi-
drag erhöles.

Utskottet hade i den nu föredragna
punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till
Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag
å motionerna I: 540 och II: 665, nämnda
motioner såvitt nu vore i fråga, till
Vägunderhållet för budgetåret 1967/68
anvisa ett reservationsanslag av
624 500 000 kronor, att avräknas mot
automobilskattemedlen;

II. att riksdagen måtte, med bifall
till Kungl. Maj:ts förslag samt med av-
slag å motionerna I: 540 och II: 665,
nämnda motioner såvitt nu vore i fråga,
till Vägbyggandet för budgetåret
1967/68 anvisa ett reservationsanslag
av 655 300 000 kronor, att avräknas
mot automobilskattemedlen;

III. att riksdagen måtte till Bidrag
till underhåll av vägar och gator för
budgetåret 1967/68 anvisa ett förslags-
anslag av 91 000 000 kronor, att avräk-
nas mot automobilskattemedlen;

IV. att riksdagen måtte, med bifall
till Kungl. Maj:ts förslag samt med av-
slag å motionerna I: 537 och II: 680
ävensom I: 540 och II: 665, samtliga
motioner såvitt nu vore i fråga, till
Bidrag till byggande av vägar och ga-
tor för budgetåret 1967/68 anvisa ett
reservationsanslag av 270 000 000 kro-
nor, att avräknas mot automobilskatte-
medlen;

V. att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts för-
slag samt med avslag å motionerna
I: 537 och II: 680, nämnda motioner
såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till
underhåll av enskilda vägar m. m. för
budgetåret 1967/68 anvisa ett reserva-

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

tionsanslag av 46 500 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

b) medgiva, att under budgetåret 1967/68 statlig lånegaranti för lån avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar finge beviljas intill ett belopp av 100 000 kronor;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 537 och II: 680, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till byggande av enskilda vägar för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

VII. att motionerna I: 537 och II: 680, i den mån de icke berörts under punkterna IV—VI, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VIII. att motionerna I: 527 och II: 675, såvitt de avsåge medelsförbrukningen under anslagen till vägunderhållet och vägbyggnandet, icke måtte av riksdagen bifallas;

IX. att motionerna I: 527 och II: 675, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

X. att motionerna I: 531 och II: 672 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XI. att motionerna I: 295 och II: 373 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XII. att motionen II: 375 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XIII. att motionerna I: 534 och II: 666 icke måtte av riksdagen bifallas;

XIV. att motionerna I: 294 och II: 376 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XV. att motionerna I: 410 och II: 374 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XVI. att motionerna I: 142 och II: 179 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XVII. att motionerna I: 210 och II: 267 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Sundin*, *Harald Pettersson*, *Mattsson* och *Gustafsson* i Kårby, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under X hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 531 och II: 672, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anført rörande nödvändigheten av att vid budgetarbetet i Kungl. Maj:ts kansli inför budgetåret 1968/69 utrymme skapades för en kraftig ökning i vägupprustningen;

b) av herr *Ståhl*, utan angiven mening;

c) av herr *Nelander*, likaledes utan angiven mening;

d) av herrar *Ottosson*, *Strandberg*, *Schött*, *Turesson* och *Petersson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XI hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 295 och II: 373, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anført beträffande utredning av frågan om låne- och avgiftsfinansiering av väg- och brobyggnader.

Herr STRANDBERG (h):

Herr talman! Enbart under punkten 3 i statsutskottets utlåtande nr 6 har kammaren att ta ställning till utgiftsbelopp som sammantaget utgör inte mindre än drygt 1 700 miljoner kronor, och i hela utlåtandet har vi en utgiftsstorlek på drygt 2,2 miljarder kronor. Bara för en vecka sedan behandlade vi här i kammaren nästan lika stora utgifter. Det gällde då investeringarna inom televerket m. m. Då liksom nu visar tydligen regeringen ett ganska bristande intresse, att döma av de tomma statsrådsbänkarna.

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

Jag tillät mig, herr talman, att i remissdebatten ställa den frågan: Vart är vi på väg med hela vår vägpolitik? Vad som i dag för oss alla är bekant är ju att vi kan följa långtidsutredningens prognoser beträffande trafikutvecklingen för perioden 1964—1970. Vi får klart för oss att man där beräknar en ökning av persontransportarbetet med personbil av 50 procent och en ökning av godstransportarbetet med lastbil av 60 procent. Det är också intressant att studera vad statsverkspropositionen säger i fråga om vägarnas standard. Det sägs att endast 37 procent av riksvägnätet har fullgod standard i förhållande till dagens trafik. Det sägs också att motsvarande siffra två år tidigare var 36,5 procent. Det innebär således att vi under en tvåårsperiod har lyckats få en förbättring till stånd på en halv procent, d. v. s. en kvarts procent per år. Vem som helst kan ju räkna ut att vi aldrig med denna enorma snabbhet av en kvarts procent per år når i kapp vägutbyggnaden. Tanken går osökt till det klassiska räkneexemplet om Akilles och sköldpaddan.

Vidare sägs det i statsverkspropositionen att inte mindre än 36 procent av riksvägnätet är i behov av en snar uppbyggnad. För två år sedan var dessa siffror 34,5 procent. Vi har här alltså en differens på 1,5 procent. Men här går det inte att jämföra med sköldpaddan, utan här tvingas man ta till något annan skaldjur, och då blir det väl närmast kräftan som kommer in i bilden, eftersom den också går baklänges.

Skulle man vidare analysera de sista tio årens väginvesteringar och räkna om dem efter väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vägindex torde man våga påstå att vi ligger på en eftersläpning som är över 1 500 miljoner kronor, förmodligen betydligt mera.

En av de frågor som vi i vår reservation har tagit upp gäller utbyggnaden av våra större trafikleder, närmast motorvägarna. I vägplanen räknade man med att vi år 1975 skulle ha

tillgång till ett motorvägnät med en längd av 1 800 kilometer. Den 1 januari i år var den totala motorväglängden i Sverige endast 250 kilometer. Detta betyder att vi, om vi skall följa den vägplan som jag har åberopat, fram till 1975 har att bygga 1 550 kilometer motorväg.

Det är visserligen svårt att ange en siffra på hur stor byggkostnaden är per vägsträcka — den varierar som bekant högst avsevärt. Det finns avskräckande exempel på en del stora vägleder av typ Essingeleden, där fem kilometer kostat 260 miljoner kronor. Jag har dock av sakkunskapen fått en genomsnittssiffra på 3 000 kronor per meter, d. v. s. tre miljoner kronor per kilometer motorväg.

Om vi skall bygga dessa 1 550 kilometer på de åtta år, som enligt tidigare planering återstår, och räknar med siffran tre miljoner kronor per kilometer, skulle vi alltså under denna tid behöva satsa i runt tal 600 miljoner kronor per år bara för att bygga motorvägar. Var och en kan förstå hur en sådan beräkning haltar mot bakgrunden av att vi i föreliggande statsverksproposition för riksvägar har ett totalanslag på 350 miljoner kronor. Detta är omkring hälften av vad det skulle kosta att bara bygga årets andel av det tidigare planerade motorvägnätet.

Det är i denna situation vi har ställt oss frågan om det kan fortsätta på detta sätt. Finns det inte andra metoder? Tvingas vi inte att gå in för ett nytt synsätt i denna problematik? Det är detta spørsmål som vi på nytt har tagit upp i den motion som föranlett föreliggande reservation.

Vi kan inte förstå annat än att den långsamma utbyggnadstakt som nu tillämpas kommer att innebära att byggandet förr eller senare — helst så snart som möjligt — avsevärt måste påskyndas, och då är vi ju tillbaka i frågeställningen hur detta skall finansieras.

Jag tror inte att det finns möjlighe-

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

ter att fortsätta med en politik som innebär en direktfinansiering med automobilskattemedel. Det nya synsätt som vi på denna punkt vill få närmare utrett innebär att vi vill få till stånd en diskussion om det inte vore skäligt att ge sig på en ny finansieringsmetodik i form av lånefinansiering, måhända avgiftsfinansiering.

I ett hänseende har vi accepterat tankegången, såvitt jag förstår. Det gäller den nya Öresundsbron. Mellan två nordiska länder kan man tänka sig en avgiftspolitik. Varför skall man inte kunna tänka sig ett motsvarande system här i riket?

Det har gjorts gällande att även denna punkt är föremål för utredning. Men, herr talman, jag har icke kunnat finna någonstans att så är fallet. I vår motion hemställer vi därför om en allsidig och förutsättningslös utredning angående den framtida finansieringen — lånefinansiering respektive avgiftsfinansiering — antingen inom pågående utredningars ram eller som en ny utredning. Det vore väl märkvärdigt om vi inte skulle få till stånd en sådan utredning så att vi erhåller underlag för en sakdebatt när vi skall ta ställning definitivt.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen d.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Väganslagens storlek är ju en ärligen återkommande fråga i riksdagen. Man kan då undra om det kan hända så mycket nytt mellan varje år vi diskuterar frågan. Jag vill för min del påstå att den snabba utvecklingen gör att det ändå alltid blir aktuellt med en diskussion om anslagen till vägväsendet. Det har visserligen sagts i kommunikationshuvudtiteln att investeringarna i vägar och gator hålls på en fortsatt hög nivå. Det är naturligtvis diskutabelt, om det är en hög nivå i förhållande till de behov som finns. De ökningarna som föreslagits motsvarar

ju inte vad som egentligen behövdes, och med hänsyn till penningvärdeförsämringar och kostnadsökningar i övrigt betyder de föreslagna väganlagen liksom de som gäller för innevarande budgetår i realiteten en försämring av resurserna, inte någon förbättring.

I vägplanen har förutsatts att investeringar i allmänna vägar skulle få öka med 100 miljoner kronor om året efter 1962, så att de 1967 uppgår till 1 070 miljoner kronor. Den ansvariga myndigheten, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, underströk i sina petita i höstas att eftersläpningen i väginvesteringarna fram till och med 1966 är betydande. Under 1950-talet var väginvesteringarnas tillväxttakt rätt avsevärd — nära 10 procent per år. Nu har vi i stället den situationen att det är en reell försämring av resurserna. När vägplanen 1959 antogs som ett handlingsprogram för tiden fram till 1975 eftersträvade man en hög takt i vägupprustningen med hänsyn till den snabba trafikutvecklingen. Det har emellertid visat sig senare att såväl fordonstillväxten som trafikökningen har blivit väsentligt större än som förutsattes vid beslutet 1959. Långtidsutredningens prognoser beträffande trafikutvecklingen för perioden 1960—1970 visar en ökning av persontransportarbetet med personbil av 50 procent och en ökning av godstransportarbetet med lastbil av 60 procent. Lastbilstransporternas andel av det totala inrikes transportarbetet beräknas under perioden öka från 39 procent till cirka 45 procent. I ett tal som generaldirektör Vahlberg i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen höll härnäst påvisade han att lastbilstransporternas del i Sveriges varuutbyte med utlandet väntas öka från 1964 till 1970 med 150—200 procent, medan den totala exportkvantiteten ökar med 25—30 procent.

Det har anförts så många uppgifter för en upprustning av vägväsendet av herr Strandberg i dag och även vid andra tillfällen, att jag inte skall orda

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

ytterligare om detta utöver vad jag nu sagt. Det kan förutsättas att den pågående vägplaneutredningen möjligen kommer att lägga fram förslag till en forcerad vägupprustning. Det är emellertid ovisst när det kan ske. I riksdagsberättelsen meddelas det ingenting i fråga om när utredningens arbete kan väntas vara färdigt.

När jag nu med dessa ord har gett en motivering för högre anslag, finner man av den reservation som har avgivits av herrar Sundin, Harald Pettersson, Mattsson och Gustafsson i Kärby, att vi där inte har gått in på att yrka på en ökad anslagstilldelning. Detta är helt betingat av det ekonomiska läget. Vi menar att denna sak måste i varje fall till nästa år planeras på ett sådant sätt att man inte låter väganslagen i realiteten gå tillbaka, utan man måste se till att de verkligen håller takten och att man också kan göra en avsevärd upprustning av hela vårt vägväsen.

Jag kan således i detta avseende instämma med herr Strandberg i mycket av vad han sade i motiveringen för en upprustning av vägväsendet. Det är bara beträffande anslagsfrågan som vi har delade meningar. I den reservation som avgivits av herrar Ottosson, Strandberg m. fl. har man gått in på två vägar som har diskuterats. Den ena gäller lånefinansiering och den andra avgiftsfinansiering. Jag vill först erinra herr Strandberg om att automobilskattefonden fortfarande innehåller avsevärda belopp. I varje fall finns de där formellt. Det är på samma sätt i år att det blir ett större tillskott som tillförs automobilskattefonden. Således kan man när man ser på detta inte säga att det är någon brist på pengar, ty om vi finge lov att ta dessa medel i anspråk, så skulle ju redan de ge en del resurser. Vidare vill jag säga att det inte precis varit bristen på medel som medfört att vi inte har gett mera till vägarna, utan det har i stor utsträckning varit en arbetskraftfråga. Även om vi un-

der detta år haft vissa hotande tendenser på arbetsmarknadens område med en del arbetslöshet, så har läget dock förbättrats, och dessutom är det ju så att förra året höll sig arbetslösheten mellan 1 och 1,5 procent. Man kan således inte säga att problemet hittills i första hand varit medelsbrist, utan det har också till mycket stor del varit en arbetskraftfråga.

Jag skulle vilja säga att det brister betydligt i viljan hos Kungl. Maj:t att verkligen göra något på vägområdet. Om det verkligen finns vilja på det hållet att göra litet mera, så kan man när man disponerar nästa års budget och dess utgifter mycket väl avsätta en större del till vägfinansiering, och då kan man göra det med en plan och i relation till andra utgifter. Det är därför som vi i vår reservation sagt att vi vill skriva till Kungl. Maj:t att man skall planera på ett sådant sätt att större anslag kan ges. Däremot anser jag det inte nödvändigt att vi skulle ha lånefinansiering.

Vad beträffar frågan om att avgiftsfinansiera vägar kan jag medge att det finns vissa skäl för denna metod, ty det skulle kunna tänkas att man via det systemet, som vi anlitar även på andra områden där vi behöver det, skulle kunna suga upp en viss mängd köpkraft, genom att folk finge betala för att köra över en bro eller köra på en viss väg. Denna fråga har dock behandlats åtskilliga gånger, och vi kan inte påstå att man har särskilt goda erfarenheter av denna finansieringstyp i andra länder. Jag vill bara påpeka att systemet utgör ett rätt avsevärt hinder för trafiken. Om det är en mycket trafikerad väg får man hålla ett stort antal genomgångsställen där det i regel måste finnas personal, och varje bil måste dock stoppa och lämna sin avgift innan den får köra vidare. Jag vet inte om man kan påstå att detta är särskilt rationellt. Vid avdelningens studier i ett par länder som har sådana system rådde i varje fall mycket delade meningar,

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

om jag inte rent av kan säga att majoriteten ansåg att detta inte var något system som vi borde införa i vårt land.

Jag kan också referera till att vid diskussion med den centrala vägledningen i Förenta staterna, där det finns avgiftsfinansierade vägar, framkom att man hade den uppfattningen att det inte var värt att bygga ut systemet ytterligare utan att man tvärtom borde ta in en del av dessa tullvägar under det allmänna vägunderhållet och låta bilisterna köra på vanligt sätt där utan att stoppa dem för att ta upp speciella avgifter. Om det i något fall kan bli fråga om att tillämpa avgiftsfinansiering för exempelvis bron över Öresund, vill jag dock framhålla att det här råder en väsentlig skillnad. Det rör sig ju här om trafik mellan två länder och om ett byggprojekt som inte på något sätt kan jämföras med vad som har förekommit i Sverige, och vi kan möjligen göra ett undantag i detta fall, när det nu gäller ett sådan stort projekt som enligt vad jag hoppas kommer att genomföras inom den närmaste tiden.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen av herr Sundin m. fl. beträffande utskottets hemställan under mom. X och i övrigt bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag kan för min del instämma i det mesta av vad de båda föregående talarna här har sagt, även om meningarna i någon mån delar sig mellan herr Strandberg och herr Bengtson i fråga om avgiftsbeläggning av vägar och lånefinansiering eller inte. Åtminstone en gång om året brukar det äga rum debatt om vägarna, och det är vid det tillfället då sjätte huvudtiteln och väganlagen behandlas, även om det — som herr Bengtson här har sagt — inte inträffar så mycket nytt från det ena året till det andra.

Det verkar kanske litet meningslöst att år efter år fortsätta med att säga att de verkligt långa vägsträckorna i vårt land är i ett bristfälligt och inte i ett tillfredsställande skick. Men när utvecklingen på detta område faktiskt blir allt värre för varje år som går, kan det vara berättigat att även denna gång framföra några synpunkter.

Om bilisterna och trafikanterna någon gång har anledning att vara missbelättna så är det just i år, ty samtidigt som bilskatten höjdes med 50 procent sänktes i verkligheten väganlagen. Varför höjer man bilskatten men inte väganlagen? Jo, helt naturligt därför att man avser att använda bilskattepengarna till annat ändamål än vägarna. Ingen skall vara förvånad över att bilisterna i allmänhet, och de som ägnar sig åt lastbilstrafik i synnerhet, starkt reagerar mot sådana beslut, ty lastbilsägarna är hårt pressade av både höga skatter och dåligt framkomliga vägar.

Även om en del större vägar är tillåtna för tung trafik, måste bilarna när det gäller virkestransporter nästan alltid köra in på mindre och sämre bärkraftiga vägar, och avgörande för vad bilen får lasta blir då hur högt axeltryck som tillåtes på den mindre vägen. För att endast ta ett exempel vill jag nämna att ägaren till ett stort sågverk hemma i mina bygder uttalade för några veckor sedan: »Bara vi betalat bilskatten så stängdes vägarna för lastbilstrafik, så att vi inte får fram det virke vi behöver till sågverket.» Även om vägbyggnadsanslagen nämligen tas upp med samma belopp innevarande budgetår som föregående år, innebär detta i verkligheten en sänkning på grund av att arbetskraften och allt annat — som vi alla så väl känner till — blir allt dyrare för varje år som går. De korta vägbitar som blivit nybyggda och förbättrade de senaste åren kommer att motsvaras av ännu kortare under nästa budgetår.

Väginvesteringarna kommer inte att ligga kvar på den nivå där de nu är,

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

den må kallas hög eller inte, ty när inte anslagen ökar i takt med inflationen kan inte vägbyggena fortgå i samma omfattning som tidigare. Även om underhållsanslaget har höjts med 45 miljoner kronor är denna höjning inflationspengar och ingenting annat. Om regeringens och utskottets förslag följs kan det fastslås att några utsikter till bättre vägunderhåll inte finns. Är efter år fortsätter denna enorma eftersläpning i vägunderhållet. Den stora olyckan när det gäller vägunderhåll är, som vi har sagt så många gånger, att vi har ett alltför stort underhåll av grusvägar. Alltjämt är 60 procent av våra nära 10 000 mil vägar grusvägar. Jag vill även denna gång framhålla att något mera hopplost än grusunderhållet av våra allmänna vägar med dagens trafik knappast är tänkbart.

I den kungl. propositionen framhåller kommunikationsministern att väginvesteringarna skall ligga kvar på samma höga nivå som tidigare. Man kan fråga sig vad ett sådant uttalande egentligen skall tjäna till. I väg- och vattenbyggnadsstyrelsens petitaförslag talas det sannerligen inte om att väginvesteringarna befinner sig på en hög nivå.

Visst kan man i år liksom tidigare erkänna att det anslås betydande belopp, men om vi ser dessa belopp mot bakgrunden av det stora antal bilar vi har — nästan två miljoner — och vilken omläggning av våra kommunikationer som skett under de senaste 10—15 åren och mot bakgrunden av att bilarnas antal alltjämt ökar, så kan ingen göra gällande att väginvesteringarna befinner sig på en hög nivå. För min del kan jag inte beteckna detta uttalande om väginvesteringarnas höga nivå annat än som ett propagandajippo av och för regeringen.

Det finns alltför många dåliga vägar i förhållande till trafiken. Även permanentbelagda vägar och vägar belagda med oljegrus är många gånger i dåligt skick. Det verkar som om permanenta slitlager och oljegrus lägges på alltför

svagt underlag, så att man får dyrbara reparationer ganska snart.

I stället för att kurvor rätas ut och svackor med dålig sikt försvinner, införas långa sträckor med hastighetsbegränsningar och omkörningsförbud. Nu har vi förvarnats om att vi rätt snart skall belönas med ständiga hastighetsbegränsningar, någonting jag kan försäkra att många bilister inte har något större intresse av. Det skulle vara bättre att skapa trafiksäkerhet genom att lära bilister och trafikanter att känna sitt ansvar när de färdas ute på vägarna.

När det nu redovisas en del fakta om vägarna och det talas om denna höga nivå för investeringarna, varför inte då tala om hur många kilometer eller mil vägar som blivit ombyggda under exempelvis år 1965 och 1966? Då kunde vi ta upp till bedömning hur dessa siffror passar in med behovet av ombyggnad och hur eftersläpningen ökar eller minskar. Redovisa gärna i fortsättningen år för år den väglängd som blir så förbättrad att den svarar mot kraven från dagens och morgondagens trafik minst tio år framåt, så blir det lättare att bedöma väginvesteringarna i förhållande till behovet.

I väg- och vattenbyggnadsstyrelsens petitaförslag räknas med en ökning av väg- och gatutrafiken med 6 procent. Det finns andra beräkningar som visar en betydligt högre siffra. Sedan vägverket så många gånger har uttalat farhågor för att eftersläpning i fråga om framkomligheten på trafiklederna kan uppstå, föreslås med denna utgångspunkt en höjning av anslaget till städernas och landsbygdens väghållning med 12 procent. Detta ansåg man vara välmotiverat med hänsyn till föreliggande behov och till den eftersläpning som väntas under budgetåret 1966/67 i förhållande till föregående budgetår.

I petitaförslaget framhålles något som är mycket väsentligt — vilket också herr Strandberg redan har understrukit — nämligen att vägstyrelsen anser att av riksvägarna 37 procent har fullgod

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

standard med tanke på dagens trafik, medan 36 procent var i behov av snar ombyggnad.

Av genomgående länsvägar hade bara 23 procent fullgod standard för dagens trafik, medan 57 procent var i behov av snar ombyggnad. Beträffande övriga länsvägar har ingen undersökning gjorts, utan man vet bara att de är i ett så ytterst bedrövligt skick att det är bäst att inte ta med dem i någon bedömning eller beräkning. Denna kategori av vägar, som betecknas som övriga länsvägar, utgör de långa vägsträckorna. Det rör sig om inte mindre än 71 700 km av sammanlagt 97 350 km allmänna vägar.

För några år sedan redovisades en undersökning från 1961/62 om vägarnas standard ur underhållssynpunkt. Då konstaterades en eftersläpning i själva underhållet med 500 miljoner kronor. I dag är siffran sannolikt minst 1 000 miljoner. Det är själva vägbanan som blivit utsliten på grund av att nytt material inte påfyllts. Vägdiaken har släpats igen. Buskar och gräs behöver röjas bort vid vägkanterna, så att sikten blir bättre.

Under denna punkt i statsutskottets utlåtande redovisas bl. a. behandlingen av en motion som jag tillsammans med herr Yngve Nilsson har väckt i denna kammare, nr 410, och som berör olägenheten av att vägverket sprider starkt frätande ämnen på vägarna, vilket orsakar rostskador på bilarna. Det är inte nog med att bilisterna får sina fordon sönderskakade på grund av sönderkörda och mycket gropiga vägar utan därtill åsamkas de stora och som man kan tycka onödiga kostnader genom nämnda rostskador.

Nu har även utskottet en välvillig inställning till detta problem och anför att man så långt möjligt skall undvika att sprida frätande ämnen på vägarna. Min förhoppning är att allt vad som är möjligt skall göras för att bilisterna skall slippa betungande kostnader för rostskador till följd av dessa ämnen.

Det finns ett glädjeämne i årets förslag till vägbudget. Statsrådet Palme har i motsats till sin företrädare i ämbetet röjt bort alla jämförelser med den av riksdagen antagna vägplanen, som var beräknad efter 1956 års penningvärde — en plan som man i verkligheten kommit allt längre bort ifrån och som aldrig blivit riktigt respekterad.

Sedan några år arbetar en ny vägplaneutredning, men nog kan man fråga vad det tjänar till att göra upp vägplaner som inte ens följs sedan de blivit antagna av riksdagen. Emellertid kan man kanske hysa förhoppningen att det i framtiden skall bli en bättre ordning i detta avseende. Den förre kommunikationsministern skulle ju till varje pris göra de jämförelser som jag nämnde nyss. Under alla de år som förflöt sedan 1956 tog han ingen hänsyn till den stora förändring som penningvärdet undergick. Om han bara kunde räkna fram att vägarna fått i kronor vad de skulle ha, tyckte han att all rättfärdighet var uppfylld. Jag vill uttala min tacksamhet för att vår nuvarande kommunikationsminister åtminstone inte följer i det spåret.

Det skall villigt erkännas att med årets ansträngda statsfinanser är det inte lätt att hitta några medel till ökade väganslag, hur angelägna dessa än är. Det finns i år ingen reservation om höjda väganslag. Jag anser därför att de möjligheter som redovisas i reservation d bör prövas. Skall man få en lösning på vägfrågorna får man söka efter en möjlighet till finansiering i vissa fall på annat sätt. Som herr Strandberg sagt får man sannolikt söka sig fram till låne- och avgiftsfinansiering. I detta avseende instämmer jag i vad herr Strandberg redan uttalat. Jag tror att bilisterna inte är ovilliga att ta kostnaderna för bättre vägar, om de vet att pengarna verkligen går till det ändamålet.

Jag instämmer, herr talman, i det yrkande, som redan framställdes om bifall till reservation d.

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Den diskussion som hittills förekommit här i kammaren angående vägförsörjningen har följt samma linjer som den brukar vartenda år. Den siste ärade talaren har uppträtt på precis samma sätt och ställt liknande krav som han gjorde föregående år.

Jag skall inte gå in på herr Strandbergs expertberäkningar, det finns ingen större anledning att göra det, men han nämnde också, om jag inte miss tog mig, att det var angeläget att se till att man för näringslivets del hade bra vägar. Jag har här några siffror som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lämnat och som visar att man har beaktat detta från styrelsens och från de olika vägförvaltningarnas sida. Styrelsen säger bl. a.: »Styrelsen kan också med tillfredsställelse notera en snabb ökning av det 'tunga vägnätet'. Våren 1966 omfattade sålunda de vägar, som är tillåtna för 10 ton axeltryck och 16 ton boggitryck, 15,2 % av hela vägnätets längd (föregående år 10,8 %). Av riksvägarna är 75,4 % nu upplåtna för nämnda belastningar.» Målet för de närmaste åren i fråga om utvidgning av det tunga vägnätet är att man skall få en lika stor bärkraft på de vägar som återstår.

Detta är väl ändå ett bevis på att man, i varje fall från vägmyndigheternas sida, har beaktat de krav näringslivet ställer på goda vägar.

Det finns väl ingen som inte skulle önska att man kunde lämna större anslag till vägarna. Herr Bengtson var inne på att det avgörande är att man kan avsätta en större del av våra verkliga resurser för att bygga och underhålla vägar. Han nämnde att det inte är pengarna det gäller utan arbetskraften och de övriga resurserna. Det föreföll mig underligt att herr Bengtson först underströk detta och sedan sade att om Kungl. Maj:t ville se till att man avsatte ytterligare medel till vägbyggnadet, då skulle det klara sig.

Jag kan inte finna någon vidare logik i detta.

Jag skall inte ta upp vidare diskussion om mer än en liten sak. Det gäller den reservation som avgivits av herr Sundin m. fl., den reservation herr Bengtson yrkade bifall till.

I reservation a krävs »att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 531 och II: 672, i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört rörande nödvändigheten av att vid budgetarbetet i Kungl. Maj:ts kansli inför budgetåret 1968/69 utrymme skapas för en kraftig ökning i vägupprustningen».

Ginge man in för att på det sättet binda budgetarbetet för framtiden, skulle det leda till mycket underliga konsekvenser. Man skulle vid budgetarbetet då inte kunna ta hänsyn till de rådande ekonomiska förhållandena, till konjunkturläget o. s. v. Man skulle vara helt bunden, oavsett hur situationen än vore. Jag kan för min del inte heller tänka mig att man på detta sätt skulle binda budgetarbetet på ett visst område. Varför skulle man inte då kunna göra det på flera områden, t. ex. när det gäller forskning, bostadsbyggande och vad det nu än kan vara? Det kan finnas personer som på dessa områden har ett lika stort intresse som reservanterna har när det gäller vägarans upprustning. Både centerpartiet och folkpartiet har tidigare varit ense med oss om att man inte på detta sätt skall binda budgetarbetet. Jag har i min hand statsutskottets utlåtande nr 121 år 1966 som visar att så varit fallet. I detta utlåtande, som är dagtecknat den 18 maj 1966, gör utskottet ett uttalande som både centerpartiet och folkpartiet har anslutit sig till. I utlåtandet sägs: »Beträffande yrkandena i motionerna I: 758 och II: 927 rörande en utgiftsram i budgetarbetet, vars tillväxt motsvarar högst produktionsökningen i landet, finner sig utskottet icke kunna förorda att 1966 års vårriksdag skall göra bindande uttalanden om den budgetbehandling som föregår det förslag till statsreglering

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

Kungl. Maj:t har att förelägga 1967 års riksdag.»

Jag och mina partivänner står fast vid detta uttalande, och vi har därför inte ansett oss kunna gå med på centerpartiets yrkande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr **STRANDBERG** (h) kort genmäle:

Herr talman! På en enda punkt skall jag bemöta både herr Bengtson och herr Persson. Jag tycker att herrarna alltför mycket trycker på arbetskraftssituationen då det gäller ett fortsatt vägbyggande. Tillåt mig att framhålla följande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äskade för riksvägar ett anslag på 390 miljoner kronor. Departementschefen skar ned detta med 40 miljoner kronor. För länsvägar äskade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ett anslag på 216 miljoner kronor, vilket av departementschefen har skurits ned med 20 miljoner kronor. Departementschefen har alltså gjort nedskärningar med cirka 60 miljoner kronor.

I bilaga 8 till statsverkspropositionen år 1967 sägs på sidan 21: »Genom fortsatta intensifierade rationaliseringsåtgärder blir det enligt styrelsens bedömning möjligt att utan ökning av den totala arbetsstyrkan utvidga verksamheten i takt med den ökning av anslagen som styrelsen föreslår.»

Redan i dag kan styrelsen klara arbetskraften för ytterligare 60 miljoner kronors byggande. Jag tror för övrigt att den skulle kunna klara betydligt mer, därest medel ställdes till förfogande. Det rör sig här snarare om stora investeringar i maskinpark och liknande än om så förfärligt stor tillgång på arbetskraft. Vi skall kanske dämpa det förda resonemanget och försöka få ned det till litet mera normala proportioner.

Herr **SVENINGSSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Persson framhöll, vilket också uttalas i propositionen, att större vägar — »de tunga vägarna», som det sägs — byggs ut så att man där kan köra med lastbilar med högt axeltryck. Men det är nog många gånger så, som jag påtalade i mitt första anförande, att det inte räcker, ty de tunga lastbilarna behöver köra också på mindre vägar, där deras höga axeltryck inte tillåts. Lastbilstrafiken blir därför bunden av de föreskrifter som gäller för de mindre vägarna.

Jag vill också säga några ord med anledning av påståendet att det inte skulle gälla pengarna utan arbetskraften. Det påståendet kan inte ha fog för sig vid den här tidpunkten, även om det argumentet har använts vid många tidigare tillfällen. Jag vill särskilt peka på vad generaldirektören i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalade vid en sammankomst i Göteborg så sent som i onsdags i denna vecka, nämligen att konkurrensen om samhällets pengar kan dämpa vägnätets utbyggnad. Han menade att de ekonomiska resurserna skall användas för många olika ändamål och att det tyvärr kanske blir vägarna som får sitta emellan. I det sammanhanget skall jag be att få ställa en fråga till statsrådet Palme med anledning av ett uttalande som generaldirektören enligt ett tidningsreferat gjorde vid samma tillfälle. Rubriken i tidningen lyder: »Vi måste börja lägga ned vägar.» Generaldirektören menar att trafiken på många vägar är obetydlig och att vi inte har råd att underhålla sådana vägsträckor. Vi vet att många vägar i glesbygderna inte trafikeras så mycket, men de har alltjämt en stor uppgift att fylla för dessa bygder. För övrigt är det ett ganska enkelt underhåll dessa vägar får nu för tiden. Den fråga jag vill ställa till statsrådet är följande: Kan vi vänta oss att man för att slippa ifrån en del vägunderhåll i framtiden kommer att upphöra med underhållet

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

av vissa vägar? Det är i så fall en utveckling som kommer att medföra en ännu dystrare situation än den som för närvarande råder i glesbygderna.

Herr BENGTSO (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Persson vände sig speciellt mot att centern i sin reservation vill att riksdagen skriver till Kungl. Maj:t och ger till känna en önskan om kraftig upprustning av vägnätet genom höjning av väganlaget i nästa års budget. Jag kan inte alls finna något förvånande i att riksdagen skriver på det sättet. Riksdagen är helt suverän gentemot Kungl. Maj:t och har full rätt att skriva vad den önskar. Anser riksdagen att det bör göras en upprustning så kan den mycket väl skriva till Kungl. Maj:t. Jag skulle dessutom vilja understryka att det förefaller i högsta grad behövt. Så som saker och ting har utvecklats de senaste åren finns det all anledning för riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t och framföra en önskan eller uppmaning eller vad herr Persson vill kalla det.

Eftersom herr Persson tog upp vissa andra saker vill jag framhålla att vi anser att regeringen är efter år har gjort mycket stora felplaneringar — inte minst på bostadsområdet, herr Persson — och därför finns det anledning att göra vissa påpekanden.

Med anledning av det av herr Persson åberopade yttrandet om att riksdagen icke vill binda budgetarbetet måste jag säga att det inte heller talas om några konkreta siffror i vår reservation. Det står inte att man skall anslå det eller det beloppet, utan det står att det är nödvändigt att inför budgetåret 1968/69 utrymme skapas för en kraftig ökning i vägupprustningen. Det talas inte om ett bestämt antal miljoner, utan det är en uppmaning att ta större summor i anspråk. Om jag erinrar mig rätt talade herr Persson om ett bestämt tak för ett visst ändamål, och på det sättet bör man kanske inte göra.

Herr PERSSON, FRITZ, (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är kanske inte i och för sig så underligt att centerpartiet i år kommer på en helt annan linje än man gjorde i statsutskottet den 18 maj förra året och senare i kamrarna. Herr Bengtson kan inte komma ifrån att det gäller precis samma sak. Förra året sade nämligen utskottet — och jag skall citera en del av utlåtandet 1966 en gång till — att man »inte finner sig kunna förorda att 1966 års vårriksdag skall göra bindande uttalanden om den budgetbehandling som föregår det förslag till statsreglering Kungl. Maj:t har att förelägga 1967 års riksdag». I år däremot säger centerpartiets reseranter i sin kläm, att riksdagen skall ge till känna vad som har uttalats i partiets motioner nämligen att det är nödvändigt »att vid budgetarbetet i Kungl. Maj:ts kansli inför budgetåret 1968/69 utrymme skapas för en kraftig ökning i vägupprustningen».

Jag vet inte hur många miljoner herr Bengtson tänker sig — han säger att det här inte gäller några miljoner. Men skall det vara en kraftig ökning av vägupprustningen får den väl ändå gälla några hundra miljoner. Och det är pengar, det också!

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag har tittat litet på statsutskottets utlåtande och mitt intresse fäster sig särskilt vid reservationerna; Kungl. Maj:ts proposition hade jag haft tillfälle att ta del av förut.

Jag konstaterar att intresset för de enskilda vägarna inte tycks vara överväldigande inom utskottsmajoriteten eller hos reseranterna — jag har inte upptäckt några speciella uttalanden i det avseendet, utan man hamnar där bland i viss mån allmänna talesätt. Jag anser mig böra påtala detta därför att vi, som vet var vägarna finns i detta land, måste säga oss att den alldeles övervägande delen av vårt vägnät be-

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

står av enskilda vägar. Jag är naturligtvis inte så kortsynt att jag inte begriper, att hårt trafikerade vägar tarvar större anslag och att vägar som är speciellt betydelsefulla för näringslivet bör få större del av pengarna än andra. Men jag har en bestämd känsla av att den avvägning man kommit fram till inte är så kolossalt lyckad.

Det finns inte fullt 100 000 kilometer allmänna vägar i detta land. Beträffande de enskilda vägarna förelåg länge egentligen inga uppgifter. Jag har forskat på den punkten, eftersom jag en gång hade ett speciellt uppdrag inom jordbrukarorganisationerna angående det enskilda vägväsendet. Då hittade jag i en kungl. utredning ett mycket allmänt uttalande som åsyftade vinterväghållningen, och där sades det att man trodde att det enskilda vägnätet var »något längre än det allmänna». Detta var ungefärligen vad de officiella papperen hade att förmåla.

Emellertid har i samband med skogstaxeringen 1957—1963 hittats en siffra, som säger att det enskilda vägnätet har en längd av sammanlagt 220 000 kilometer. Med enskilda vägar avser man då sådana vägar som är farbara året om; man gör en viss reservation för en del av dem under tjällossningstid, men vi som är ute och reser på de allmänna vägarna under tjällossningen vet att vi måste göra en del små reservationer också beträffande dem. I alla fall finns siffrorna 220 000 kilometer enskilda vägar och 100 000 kilometer allmänna vägar. Det ger ett begrepp om proportionerna — inte när det gäller trafikbelastningen, men i fråga om vägnätets längd.

Om jag sedan övergår till att se på trafiken på dessa vägar vill jag konstatera, att vi har en växande motortrafik på de enskilda vägarna. I allt större utsträckning söker sig människorna ut på de enskilda vägarna. Trafiken blir större och större, bilarna blir allt vanligare i glesbygderna. Det ökade bilbeståndet gäller inte bara A-bilar,

ehuru vi som bor i trakten av Stockholm gärna får det intrycket. Även ute i bygderna har man mer och mer börjat använda bil vid sina resor. Detta är nödvändigt om man skall kunna söka sig till förvärvskällor på annan ort. Man vet att om man vill arbeta i ett samhälle är det oerhört svårt att få bostad där; man bor kvar så länge det går och åker bil till arbetsplatsen. Det har således blivit en ökad trafik till arbetsplatserna i tätorterna som en följd av det sätt, på vilket statsmakterna sköter bostadsproblemet i detta land.

Det finns också en annan trafikström på dessa vägar, säsongbetonad eller inte, en trafik som ökar, nämligen i de fall då människor bor i tätorter men likväl söker arbete utanför dessa.

Sedan kommer här till sist en mycket stor kategori, nämligen fritidsfolket, som i synnerhet under sommarmånaderna söker sig just till dessa småvägar. Den där uppfattningen som stadsplanerare har om att människor söker sig till strövområden är en smula överdriven — det vet vi ju alla, som har litet kontakt med verkligheten. Folk åker så långt vägen räcker, sedan stiger man ur bilen, man äter sin matsäck och man badar. Detta är fritidsfolket ute i naturen, och dessa människor trafikerar i största utsträckning också dessa småvägar. Man kan inte komma ifrån att det här är fråga om en ökad trafik.

Bilismen är hårt skattelagd; jag återkommer till den saken i ett annat sammanhang. Men hur fördelar sig pengarna när man skall göra någonting för de vägar som motortrafiken nyttjar?

Den första nationalsång som vi hade här i landet, — ja, det kanske var Sinclairsvisan, men sedan kom väl den som var ägnad Gustav III när han grep sig an med att i detta land genomföra vad franska revolutionen med mycket blod lyckades verkställa, nämligen när han ruckade på privilegieväsendet. Då sjöngs det bland borgare och bönder här i landet någonting om han »som

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

inte tål att vägen illa väger». Jag har en känsla av att det skulle vara önskvärt, om vägen när det gäller avvägningen av bilskattemedlens användning vägde något bättre!

Jag vill konstatera att kommunikationsministern för vägbyggandet i år föreslår ett anslag av 655,3 miljoner kronor. Det innebär en förhöjning av anslaget med 45,3 miljoner kronor. För byggande av vägar och gator i städer upptas ett oförändrat belopp av 270 miljoner kronor. Det är ju inte så dåligt. Men för enskilda vägar på landsbygden föreslås 20 miljoner kronor. Därtill vill jag dock lägga också anslaget för vägbyggande å skog i enskild äro med 12,5 miljoner kronor.

Om vi ser på hur vägkilometrarna fördelar sig, kan ju den som vill roa sig med att räkna ut hur mycket det skulle bli per vägkilometer ifall man gjorde en sådan fördelning.

När det gäller underhållet av vägar är det ändå tokigare. I statsverkspropositionen för budgetåret 1966/67 föreslås att bidraget till underhåll uppräknas med 97,5 miljoner kronor till 624 miljoner kronor — allt enligt vad i propositionen närmare anges. För underhåll i de fall, då städer och stadsliknande samhällen är väghållare av betydelsefullare vägar och gator, föreslås ett anslag av 91 miljoner kronor. Och så föreslås till underhåll för 60 000 av de 220 000 enskilda vägkilometrarna således 46,5 miljoner kronor. Jag måste säga att det med hänsyn till trafikbelastningen skulle vara egenartat, om denna avvägning vore den slutgiltigt rätta. Jag tror inte att det kan vara riktigt.

Vid en jämförelse mellan bärkraften hos kommunerna och de enskilda väghållarna ute i glesbygderna framgår vidare, att de förra har helt andra förutsättningar att reda sig än de enskilda väghållare, som får klara alltihop själva.

När man talar med stadsbor finner man att de betraktar en gata eller en väg fram till sin bostad såsom en na-

turlig mänsklig rättighet. Att människor själva skall behöva lägga ner arbete och pengar på att få en utfartsväg förstår man inte på detta håll. Jag konstaterar också att denna avvägning framstår som ganska egenartad.

I reservationerna sägs det inte särskilt mycket om detta förhållande. I den reservation, som herr Fritz Persson särskilt vände sig emot, framhålls det att det behövs »en kraftig upprustning av vägväsendet». Jag förstår denna reservanternas synpunkt och kan ansluta mig till den, men jag måste medge att det ändå finns en ursäkt för Kungl. Maj:t.

Man förbrukar nämligen en otrolig mängd pengar på en enligt alla förnuftiga människors mening ganska meningslös uppgift, som inte har någon omedelbar aktualitet, nämligen övergången till högertrafik. Det förbrukas för detta ändamål mycket stora belopp, som kanske på lång sikt kan sägas inte vara bortkastade — det är inte i och för sig galet att genomföra denna reform. Men varför skulle detta göras just i en situation, där konkurrensen om vägmedlen är sådan, att man för underhållet av enskilda vägar får nöja sig med ett anslag på 46,5 miljoner och för byggande av enskilda vägar, d. v. s. egentligen iordningställande av dessa i sådant skick att de blir statsbidragsberättigade, får nöja sig med 20 miljoner kronor?

Det är ingen proportion mellan siffrorna i detta avseende. Även utan tanke på att roten och upphovet till trängseln om automobilskattemedlen givetvis är den kolossala medelsförbrukningen för övergången till högertrafik, måste man tycka att beslutet om denna reforms genomförande ändå var oöverlagt.

Jag hade för en tid sedan nöjet att sitta i ett förvaltningsutskott i ett lands ting — alla medel anslås som bekant inte över statsbudgeten — där vi fick en framställning från länskommittén för övergång till högertrafik i vårt län. Där-

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

vid uttalades det klart, att man vände sig till landstinget i anledning av att detta var en hälsovårdande inrättning, som särskilt borde ta sig an högertrafikfrågan, eftersom detta var så farligt och skulle medföra så mycket olyckor och elände.

Vi tog detta för vad det var värt, men vi kan utan vidare konstatera att det läggs ned så mycket pengar både inom den statliga budgeten och på andra håll, där man över huvud taget kan skrapa ihop några medel, att jag tror att statsrådet Palme när han slutgiltigt skall redovisa räkningen inte kommer under 3/4 miljard kronor, sedan han väl letat upp alla de summor som flyttats över till andra poster också i budgeten för att få det hela att se litet snyggare ut.

Jag har på denna punkt en liten gås oplockad med herr statsrådet, som nu händelsevis är närvarande här i kammaren. Jag vill erinra om att jag en gång interPELLERADE finansministern om hur man kunde räkna så till den grad galet i den proposition, där man föreslog högertrafikreformen. Jag fick ett löfte då — och jag erinrar nu om det — att jag skulle få svar av finansministern. Men hur det var blev det statsrådsberedning, och så befanns det strategiskt lämpligt att den nyutnämnde kommunikationsministern skickades fram. Han meddelade, att detta skulle redovisas i den kommande propositionen. Jag skulle få svar då.

Propositionen kom, men statsrådet Palme kom inte när frågan behandlades i denna kammare. Så blev det med den diskussionen!

Jag förstår det där, och jag skall inte gå djupare in på saken nu. Men när vi har den trängsel och det stora medelsbehov, som är konstaterat och som väl alla är överens om, måste man säga att det väl är synd att man just i den situationen — då det är så ont om pengar o. s. v. — gjorde en investering som kanske inte var en felinvestering men som kom mycket olämpligt just i detta sammanhang.

Jag har, herr talman, velat beröra dessa frågor därför att jag tycker att de liksom hotar att komma bort.

Sedan skall jag ta upp några enkla små yrkanden, som herr Andersson i Brämhult och jag i denna kammare och herr Svensson i Vä m. fl. i andra kammaren har framfört. Vi har till att börja med konstaterat, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ifrågasätter om man inte möjligen kunde sänka bidragsprocenten för vägar i städer och stadsliknande samhällen från 95 till 85 procent i högsta kategorin och från 85 till 75 procent i den lägre kategorin. Så djärva var inte motionärerna. Men vi frågade om det inte, medan man funderade på saken, kunde göras en sänkning med 5 procent och därigenom reducera anslaget på den punkten.

Varför gjorde vi det? Var det av småsinthet gentemot städer och stadsliknande samhällen? Nej, det var det inte! Men en liten smula fråga om rättvisa var det, ty när vi kommer till de enskilda vägarna i glesbygderna är procentsatserna betydligt lägre. Där finns särskilt en vägkategori C som jag tycker bör observeras. Det är sådana vägar i icke stadsplanerade områden, där det faktiskt är fråga om tätare bebyggelse, således bostadsgator o. s. v. Man bör flytta över den kategorin dit den hör.

Jag ringde till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och frågade hur många av dessa fattiga miljoner till glesbygdens enskilda vägar, alltså till de 220 000 eller 60 000 vägkilometrarna, herrarna får ta vilken siffra ni vill, som i verkligheten går till kategori C. Det är en mycket tidsödande sak att ta reda på, svarade man, men vi gissar ungefär 10 procent.

Sedan tog jag reda på saken i en vägförvaltning och en av mina medmotionärer i en annan. Ungefär 45—50 procent av de pengar som skulle gå till glesbygdsvägarna gick till de där vägarna. Och de fick bidrag efter den lägre procentsatsen trots den högre trafikbelastningen. Därför tyckte vi mo-

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

tionärer att man kunde flytta över dem, ty även med den blygsamma sänkning av tätortsvägarnas procentsats som vi varit djärva nog att föreslå skulle det bli en avsevärd förbättring för dem.

Men det har *inte* utskottet tyckt, och inga reservanter heller, vilket jag utan vidare konstaterar. Man vill inte ge några lättnader åt de vägar i samhällena som det här var fråga om.

Varför tog vi särskilt upp detta problem, varför var vi ivrigare än Kungl. Maj:t när det gällde den sänkta procentsatsen?

Ja, anledningen var också, att här konstateras det utan vidare av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, en myndighet som jag fäster stort avseende vid, att efterfrågan är mycket stor när det gäller de enskilda vägarna. De av vägförvaltningarna anmälda behoven för enskilda vägar i glesbygderna har under de senaste åren, säger styrelsen, kunnat tillgodoses endast till två tredjedelar. Om man då kunde åstadkomma en liten förbättring på denna punkt, ta något litet från de 270 miljonerna, så skulle man komma upp till det som även väg- och vatten i all underdanighet hade hemställt om hos Kungl. Maj:t, nämligen en ökning från 46,5 miljoner kronor för underhåll av enskilda vägar till 48,5 miljoner kronor. När det gällde byggandet skulle man vidare kunna komma upp från 20 till 25 miljoner kronor och dessutom få utrymme för överflyttningen av vägkategori C.

Man tycker att detta var ett hyggligt och resonabelt program, som inte borde ha väckt alltför stor anstöt och som väl åtminstone på något håll borde ha funnit en smula förståelse. Men det har inte skett, och när så är förhållandet, herr talman, ber jag att få avstå från att för närvarande göra något yrkande.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon diskussion med herr Ferdinand

Nilsson om kostnaderna för högertrafikens införande. Vi får hoppas att han får redovisning framdeles för de kostnader som han efterlyser. Det är klart att vi alla kan beklaga, att det blir så mycket dyrare än man räknade med när beslutet fattades.

Herr Nilsson uttalade vidare att man i reservationerna under denna punkt i utlåtandet rör sig med allmänna ordalag. Jag är inte ansvarig för det, men det verkliga förhållandet är väl ändå, att det är pengar som fattas för att man i år skulle kunna föreslå höjda anslag. Vi skulle gärna ha velat göra det, men då måste vi samtidigt föreslå skattehöjning, och det vill vi inte vara med om.

Jag begärde egentligen ordet för att säga något om herr Ferdinand Nilssons resonemang om de enskilda vägarna. Den siffran på 220 000 vägkilometer för de enskilda vägarna som han angav kan ju vara riktig, men det är ju inte alls så mycket av de enskilda vägarna som har statsbidrag. Om jag inte minns fel rör det sig om 60 000—70 000 kilometer.

Jag vet inte heller om herr Ferdinand Nilsson har några personliga erfarenheter från enskilda vägar, om han är enskild vägghållare. Jag har kanske tidigare omtalat här i kammaren, att det kanske inte är någon av kammarens ledamöter som bor så långt från allmän väg som jag gör. Jag är med och underhåller enskilda vägar på sammanlagt 7 kilometer åt två håll. Det är klart att man kan vara missnöjd i olika sammanhang, men med den erfarenhet jag har, tycker jag att det är rätt välställt med statsbidragen till dessa enskilda vägar. Det sker uppskattningar så att man får statsbidrag efter den trafik, som finns på vägen. Och min erfarenhet är, som jag kanske också sagt vid något tidigare tillfälle, att det många gånger är en lättnad att komma in på en enskild väg, ty den är bättre underhållen än den allmänna vägen.

Så länge det är på det sättet kan vi

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

i varje fall inte ha några förhoppningar om att det allmänna helt och hållet skall överta och svara för de enskilda vägarna. Det som har framkommit i diskussionen om att allmänna vägar skulle läggas ned pekar inte heller i den riktningen. Jag är väl medveten om att herr Ferdinand Nilsson inte gjorde det uttalandet för att det allmänna skulle överta underhållet helt och fullt av de enskilda vägarna, men det har vid tidigare tillfällen ställts sådana yrkanden här i riksdagen, och jag anser att ett sådant övertagande inte är möjligt.

Under detta anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag minns att jag en gång sagt till herr Sveningsson: »Varför skall vi konservativa bönder behöva gräla om bagateller?»

Jag är förvånad över att herr Sveningsson här uppträder som talesman för dem som vill lägga mera pengar på de högt trafikbelastade vägarna. Vi har i vår motion inte på något sätt åsyftat att man inte skulle tillgodose ett berättigat behov i det avseendet, men vi har velat ifrågasätta, om det verkligen är riktigt att underhållet av de enskilda vägarna skall begränsas till 46,5 miljoner kronor, medan man ökar anslaget till underhåll av de allmänna vägarna med närmare 100 miljoner kronor.

Är detta riktigt väl avvägt, herr Sveningsson? Låt någon annan försvara dessa orättvisor!

Herr LOKANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få avstå, trots att jag begärt ordet. Det har sagts så mycket i denna debatt att jag inte finner någon anledning att göra något ytterligare uttalande.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag skall lova, om det är möjligt, att försöka låta bli att gräla med herr Ferdinand Nilsson — jag tycker för övrigt inte att de synpunkter jag anförde kunde kallas för »gräl».

Men siffran som herr Ferdinand Nilsson nämnde, nämligen en ökning med närmare 100 miljoner kronor av anslaget till underhåll av de allmänna vägarna, är inte riktigt, utan det har föreslagits 45 miljoner kronor för ändamålet.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Det har till mig riktats en direkt fråga som jag vill besvara med anledning av generaldirektör Vahlbergs anförande häromdagen.

När det gäller att överföra vägar från allmänt till enskilt underhåll, får detta prövas i varje särskilt fall, om omständigheterna berättigar därtill. Det har förekommit flera fall, då man exempelvis har byggt en ny stor fin väg parallellt med en gammal allmän väg, och då har man ibland fört över den gamla vägen från allmänt till enskilt underhåll. Men statsmakterna har ingen annan bedömning än att detta får prövas i varje särskilt fall.

När det gäller underhållet av de enskilda vägarna vill jag inte lägga mig i den strid som här har brutit ut mellan »konservativa bönder» — jag kan med bästa vilja i världen inte påstå att jag är vare sig konservativ eller bonde, och jag kan därför inte »delta i gänget». Men anslaget till underhåll av enskilda vägar har ju överensstämt med vad länsstyrelserna har bedömt vara erforderligt — om jag minns rätt.

Till herr Ferdinand Nilsson, som visade upp en nog så omfattande »gås-farm» i fråga om sina mellanhavanden med staten, skall jag bara säga ett ord med anledning av den fråga han ställde om kostnaderna för högertrafiken. Dessa kostnader är beräknade till 600 mil-

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

joner kronor i 1965 års penningvärde. Ännu har ingenting framkommit som skulle tyda på att detta skulle vara alltför lågt räknat, eller hur? Förberedelserna på det tekniska planet ligger närmast före i tidtabellen och där har några väsentliga fördyringar inte skett, men vi får se resultatet när slutredovisningen görs.

Dessa kostnader har dock utförligt redovisats för riksdagen i olika sammanhang, och riksdagen har tagit ställning till dem — även herr Ferdinand Nilsson.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att få konstatera att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet inte berörde frågan om byggandet av enskilda vägar, d. v. s. iordningställandet av vägar för att få möjlighet att ansöka om bidrag. Herr statsrådet kanske förstår, att om man vill söka bidrag för en enskild väg så kräver vägmyndigheterna, med all rätt, en viss standard. Det är ofta svårt att komma upp till denna standard, och det är därför det s. k. byggnadsanslaget till enskilda vägar är av betydelse. Beträffande detta konstaterar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att ansökningar kunnat täckas endast till två tredjedelar.

En annan sak, som naturligtvis herr statsrådet inte kan känna till, men som vi känner till ute i bygderna, är att man måste anlita folk från vägförvaltningen som kan projektera och hjälpa till att kostnadsberäkna sådana vägar. Vid vägförvaltningar i flera län, som jag känner till, hänvisar man ofta till att det inte finns personal till detta. När man har ett begränsat anslag — ett mycket begränsat anslag, herr statsråd — entusiasmerar det inte till köbildning när köbildningen som jag nyss sade är 50 procent större än vad pengarna räcker till. Herr statsrådet förstår väl då också, att det inte kan finnas någon oerhörd iver att öka den kön.

Jag kommer nu tillbaka till frågan om högertrafikpengarna. Jag trodde att min mening framstod klar när jag exemplifierade den med nödropet från högertrafikkommissionen i det län, som jag råkar känna till, om de faror allmänheten skulle utsättas för när reformen verkställdes. Det hänvisas till att man är ute och försöker att på olika håll — i statsbudgeten också, herr statsrådet, men även kommunalt och landstingskommunalt — skaffa pengar för att klara av omläggningen.

När herr statsrådet till slut redovisar spektaklet med övergången till högertrafik, som först skulle kosta 340 miljoner kronor, så skulle jag om herr statsrådet då sysslar med dessa saker vilja rekommendera att ta med dessa små pengar också. Tillsammans blir det ganska mycket!

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! När det gäller de enskilda vägar har jag ingen annan mening än utskottsmajoriteten, och min mening har i den delen på ett förträffligt sätt företratts av herr Sveningsson.

Vad beträffar högertrafikkostnaderna kan det hända att en del landsting och kommuner har tagit på sig kostnader, som är att hänföra till högertrafiken. De har i allmänhet, av naturliga skäl, varit mycket angelägna om att ta ut sådana kostnader av högertrafikkommissionen. Men när exempelvis en trafikapparat eller en väg skall byggas om med anledning av omläggningen för högertrafik har det hänt att man passat på att samtidigt förbättra standarden utöver vad som är motiverat av den rent tekniska omläggningen. Frågan har då gällt i vad mån högertrafikkommissionen skall betala även standardförbättringen.

Detta är en ganska svår gränsdragning. Det är alldeles klart att man här och där lyckats få sådana här standardförbättringar betalda med höger-

Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader

trafikpengar. De småposter, som herr Nilsson talar om, kommer måhända alltså att i hög grad vara kvittade när sluträkningen kommer. Vi får väl vänta och se.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Palme för det svar jag fick på min fråga.

Det är klart att det inte är så lätt att ange vad generaldirektören har menat med sitt uttalande i Göteborg. När det byggs en ny väg tycker jag det är berättigat att lägga ned en sämre väg, som den nya ersätter. Men det var inte så jag fattade generaldirektörens meddelande, utan jag fattade det så att man avser att framdeles lägga ned vägar utan att ersätta dem med nya och bättre. Detta tycker jag kan bli ganska bekymmersamt för glesbygden. Vi får se hur det är meningen att utvecklingen skall vara framdeles.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Naturligtvis har även trafikutvecklingen någon betydelse. Det får bli en bedömning i varje särskilt fall. Vi får se vad den bedömningen ger för resultat.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Det finns ju någonting som heter glödande kol, och jag skall be att med fullaste hjärta få instämma i vad herr Sveningsson säger angående nedläggandet av allmänt underhåll på vägar ute i bygderna.

Dock är jag förvånad över — när herr Sveningsson ändå begärde ordet för replik — att han var så blyg att han inte på något vis tackade för den vackra blomman han fick av statsrådet för sitt försvar för det nuvarande systemet att behandla de enskilda vägarna i detta land!

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående mom. I—IX, därefter särskilt rörande vartdera av mom. X och XI samt vidare särskilt i fråga om mom. XII—XVII.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I—IX hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de avseende mom. X förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Sundin m fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bengtson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 3 mom. X, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Sundin m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Bengtson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och be-

Ang. ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer
funnos vid omröstningens slut rösterna
hava utfallit sålunda:

Ja — 104;
Nej — 18.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I fråga om mom. XI, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ottosson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Strandberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 3 mom. XI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ottosson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Strandberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;
Nej — 20.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. XII—XVII hemställt.

Punkterna 4—31

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32

Ang. ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Strandberg* och fröken *Stenberg* (I: 334) samt den andra inom andra kammaren av herr *Petersson m. fl.* (II: 420),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson m. fl.* (I: 408) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Kårby m. fl. (II: 517).

I motionerna I: 334 och II: 420 hade, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om översyn före höst-sessionen vid innevarande års riksdag av bestämmelserna om statsbidrag till ifrågavarande busstrafik.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 334 och II: 420 samt motionerna I: 408 och II: 517, samtliga motioner såvitt de avsåge översyn av reglerna för statsbidrag till trafikföretag för drift av icke lönsam-

Ang. ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer

ma busslinjer, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 408 och II: 517, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t om statsbidrag med 2 kronor 50 öre per vagnmil bidragsgrundande trafikarbete från och med kalenderåret 1968, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 408 och II: 517, såvitt nu vore i fråga, till Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade anmälts av herr *Strandberg*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **STRANDBERG** (h):

Herr talman! Jag har vid denna punkt en blank reservation och ville bara kortfattat beröra varför.

I riksdagsbeslutet om den statliga trafikpolitiken från 1963 står det: »I den mån det inte med kravet på kostnadstäckning går att lämna en viss bygd den trafikservice i fråga om landtransporter som från samhällets synpunkt är rimlig, bör ersättning utgå av allmänna medel. En dylik ersättning är icke att betrakta såsom en subvention åt trafikföretaget utan såsom ett köp från det allmännas sida av vissa transporttjänster som företaget självt från företagsekonomiska synpunkter ej har anledning utföra.»

Det är, herr talman, i linje med detta beslut som Kungl. Maj:t har utfärdat de regler som nu gäller för bidrag till drift av icke lönsamma busslinjer. I årets statsverksproposition upptas ett förslag till statsbidrag med 7 miljoner kronor för nästa budgetår, i realiteten en uppräkning med 100 000 kronor. Även på denna punkt var jag litet bekymrad i samband med remissdebatten. Vad som

har hänt är ju faktiskt att inom loppet av två på varandra följande riksdagar har underskotten för de busslinjer, till vilka bidrag utgått, kommit upp till sammanlagt 27 miljoner kronor, varav endast 6,5 miljoner kronor kunnat täckas genom bidrag vid tillämpning av gällande bidragsregler. Vid de två senaste riksdagarna har speciellt just dessa busslinjer kommit att drabbas mycket hårt. Förra året drabbades de av en merbeskattning, nämligen 5 öres höjning av skatten på motorbrännolja. Därigenom kom dessa icke lönsamma busslinjer att belastas med 2,5 miljoner kronor. Man beräknar vidare att dessa busslinjer från den 1 januari 1968 kommer att belastas med ytterligare 6 miljoner kronor om året till följd av den höjda fordonsskatten. På dessa två riksdagar har man således åstadkommit en ökad pålaga av inte mindre än 8,5 miljoner kronor.

Föreliggande motion har varit föremål för behandling även tidigare här i riksdagen, nämligen då den via bevillningsutskottet passerade upp till kamrarna. Bevillningsutskottet skrev då någonting i och för sig ganska intressant. Utskottet påtalade nämligen mer eller mindre att det var orimligt att vi med ena handen lämnar ut statsbidrag och med den andra handen lägger nya pålagor. Bevillningsutskottet förutsatte att statsutskottet vid sin prövning av statsbidragen skulle ta skälig hänsyn härtill.

Under utskottsbehandlingen framkom att Kungl. Maj:t uppdragit till statens biltrafiknämnd att undersöka den icke lönsamma busslinjetrafiken för att se om man bör ändra på den bidragsgivning som sker för närvarande. Kungl. Maj:t har begärt förslag från biltrafiknämnden i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1968/69. I det läget har jag, herr talman, inte någon orsak att komma med något konkret yrkande, utan jag får finna mig i denna behandling. När nu 1967 års trafik får vidkännas den nämnda extra belast-

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens institut för hantverk och industri

ningen på 2,5 miljoner kronor, skulle jag emellertid vilja uttala ett önskemål i anslutning till biltrafiknämndens prövning av ärendet. Skulle det visa sig att nämnden kommer fram till att det vore skäligt att i samband med utbetalningen av anslagen år 1968 göra retroaktiva justeringar för 1967, så skulle detta säkerligen hälsas med tillfredsställelse bland trafikanterna. Risken är annars att vi får en accelererad nedläggningstakt, och det kan icke vara till godo för någon, speciellt inte för befolkningen i glesbygderna.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Eftersom herr Strandberg inte hade något särskilt yrkande, ber jag endast att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 33—37

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 38 och 39

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1967/68 till industri, energiförsörjning, teknisk forskning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens institut för hantverk och industri

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kurs-

verksamheten m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 565 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 305) och den andra inom andra kammaren av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.* (II: 180), i vilka motioner anhållits, att riksdagen måtte till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 865 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 305 och II: 180, till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 565 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Axel Andersson, Harry Carlsson, Bengtson, Ottosson, Wallmark, Åkerlund, Johan Olsson, Bohman, Eliasson* i Sundborn, *Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander, Björkman, Källstad* och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 305 och II: 180, till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 865 000 kronor.

Herr CARLSSON, HARRY, (fp):

Herr talman! Det torde råda enighet om att den verksamhet som bedrivs av statens institut för hantverk och industri är av stort värde för svenskt näringsliv. Det gäller såväl den kursverksamhet som institutet har som informa-

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens institut för hantverk och industri

tions- och rådgivningsverksamheten. Institutet spelar en speciellt stor roll vid överförandet av tekniskt och ekonomiskt tänkande till enskilda företagare och har därmed bidragit till en effektivisering av näringslivet.

Sedan länge utgår statsbidrag till verksamheten. Detta bidrag har emellertid under en följd av år relativt sett minskat i förhållande till de kostnader som institutet har för sin verksamhet. Det kan således nämnas, att medan statens andel av den kontanta driftkostnaden var 50 procent för tio år sedan, är den nu nere i ungefär hälften av denna andel. Statsbidraget har således urholkats, vilket har försvärat institutets möjligheter att arbeta effektivt. Under de två senaste budgetåren har statsbidraget varit oförändrat 565 000 kronor. Någon kompensation har alltså inte ens utgått för automatiska kostnadsökningar. Än mindre har institutet haft möjlighet till en ökad expansion av sin verksamhet.

Institutet har för nästa budgetår begärt en uppräknings av anslaget med 300 000 kronor. Denna uppräknings skulle utgöra en kompensation för de automatiska kostnadsökningarna och viss beredskap för oförutsedda utgifter. Den begärda höjningen möjliggör dock knappast någon ökning av institutets verksamhet. Inte minst i det läge som svenskt näringsliv för närvarande befinner sig är ett ökat stöd till rådgivnings- och kursverksamheten för företagare en synnerligen angelägen åtgärd.

I reservationen vid punkten 3 har herr Axel Andersson m. fl. hemställt om bifall till institutets anslagsäskande. Med hänvisning till vad jag här har sagt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Jag finner anledning att ytterligare understryka den betydelse som hantverksinstitutet har särskilt för mindre och medelstor industri men

även för våra hantverksyrken av olika slag. Hantverksinstitutet intar en särställning som den enda tekniska institutionen i landet med huvuduppgift att genom fortbildningsverksamhet, rådgivning, provnings- och försöksverksamhet verka för speciellt den mindre och medelstora industrins lönsamhet och effektivisering. Till och med statliga inrättningar och storindustri har alltmer funnit anledning att anlita hantverksinstitutets tjänster.

Dagens samhällsekonomiska problem kretsar i hög grad kring näringslivets produktivitet, vår förmåga att konkurrera i och sälja på utlandet och därmed våra möjligheter att nå en riktig bytesbalans. Vår framgång därvidlag är avgörande för om vi skall kunna vidmakthålla full sysselsättning och i fortsättningen höja vår levnadsstandard. Vi är överens om att skall vi kunna bekämpa inflationstendenserna och prishöjningarna måste vi öka produktionen. Skall vi kunna konkurrera måste vi producera billigare, och för att kunna göra det måste vi rationalisera våra företag, utbilda våra arbetsledare, våra tekniker och övrig personal.

Mot denna bakgrund framstår det som i högsta grad angeläget att satsa på sådana enheter som hantverksinstitutet. Där bedrivs en koncentrerad verksamhet i samarbete med näringslivet för att utbilda och fortbilda personal med sikte på rationalisering och effektivisering av våra företag.

Det är förvånande att institutets framställningar inte i större utsträckning hör sammats av regeringen. Vi är dock i den situationen att vi satsar miljardbelopp på en arbetsmarknadspolitik som främst har till uppgift att trygga de enskilda människorna mot bristande sysselsättningsmöjligheter. Det är troligt att insatser för stärkande av produktiviteten och vårt näringslivs konkurrensförmåga skulle ha sådana förebyggande verkningar att en stor del av kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken kunde bortfalla. Regeringen har

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens institut för hantverk och industri ju ändå i olika sammanhang framhållit angelägenheten av att näringslivet får tillräckliga resurser, att investeringsförmågan stärks o. s. v. En konsekvens härav vore väl att man också i större utsträckning ställer medel till förfogande för sådana ändamål som vi här diskuterar. Den mindre och medelstora industrin har dock en avsevärd betydelse både för produktiviteten och sysselsättningsmöjligheterna här i landet — det gäller i synnerhet på kort sikt, då insatser här kan ge tämligen omedelbara resultat. I diskussionen omkring den föreslagna investeringsbanken talar man ju om de mycket stora investeringsklumparna som skall skapa trygghet för vår arbetskraft — det är frågor som har betydelse på mycket lång sikt. Alla skäl talar dock för att den mindre och medelstora industrin nu liksom även på sikt kommer att ha avgörande betydelse för utvecklingen i vårt land.

Jag vill med det sagda ha uttalat angelägenheten av att statens hantverksinstitut under de närmaste åren mötes med en större förståelse från riksdagens sida och att möjligheter skapas för utbyggnad och utveckling av dess nytiga och produktiva verksamhet. Därmed har jag också sagt, herr talman, att jag anser att riksdagen bör följa reservanternas yrkande i denna fråga och höja anslaget till kursverksamhet med 300 000 kronor.

I detta anförande instämde herr *Carlsson, Eric*, (cp) och herr *Gustafsson, Nils-Eric*, (cp).

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag har vid flera tillfällen i denna kammare talat om de mindre och medelstora företagens betydelse för vårt ekonomiska liv — jag har gjort det när debatten gällt bidrag till yrkesutbildning, bidrag till företagareföreningarna och statligt stöd till statens institut för hantverk och industri, alltså den fråga vi nu diskuterar.

Jag tycker det är glädjande att kunna konstatera att i den debatt om vårt näringsliv, som nu har pågått så intensivt under ett par månader med anledning av förslaget om investeringsbank, de mindre och medelstora företagens betydelse för ett modernt näringsliv röner mera förståelse än tidigare. Man har från olika håll förklarat att när det nu föreslås betydande belopp för att främja svensk industri så är det givet att det blir nödvändigt att också stödja de mindre och medelstora företagens kreditförsörjning på olika sätt. I den näringspolitiska debatten har det emellertid inte bara talats om kreditförsörjning, utan man har framhållit hur nödvändigt det är att vårt näringsliv följer med i den tekniska utvecklingen, att man satsar på forskning och försöksverksamhet inom näringslivet. Det är här som statens institut för hantverk och industri kommer in som en mycket viktig faktor. Institutets uppgift är att översätta den tekniska forskningens resultat till praktisk tillämpning i arbetslivet. Institutet har att på sitt sätt skapa en motsvarighet till de möjligheter som finns inom storindustrin att i sina laboratorier översätta dessa forskningsrön till praktisk användning i produktionen.

Det är glädjande att man även i dagspressen nu tar upp de mindre och medelstora företagens situation mera än man har gjort tidigare. Jag läste häromdagen i *Dagens Nyheter* en artikel av Fagerberg, i vilken han talar om den tekniska forskningen och provningsverksamheten i USA. Han påstår där att undersökningar har visat att forskningsresultat många gånger kommer snabbare till praktisk tillämpning i det mindre företaget än i storföretaget. Han menar att man i innovationsverksamheten har all anledning att satsa på just de mindre och medelstora företagen.

Det är alldeles uppenbart att i våra mindre och medelstora företag föds många idéer och många nyheter både när det gäller produktionsmetoder och

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens institut för hantverk och industri

nya varor som bidrar till en produktionsökning och en välståndsökning i vårt land. Jag är övertygad om att institutet kan påskynda en sådan utveckling. Om statens institut för hantverk och industri finge tillräckliga resurser att utöva en effektiv provnings- och försöksverksamhet som kunde komma de mindre och medelstora företagen till godo skulle detta mycket snabbt ge utslag i en ökad produktion. Det är nödvändigt att de resultaten av en sådan provningsverksamhet också kan föras ut till företagen genom konsultations- och kursverksamhet.

Det kursbidrag som vi nu diskuterar har just tillkommit för att ge institutet sådana resurser. Institutet har i år äskat ett anslag som med 300 000 kronor överstiger det anslag som har tillstyrkts av Kungl. Maj:t. Av dessa 300 000 kronor är 200 000 kronor avsedda för att täcka den automatiska kostnadsökning som löneökningarna inom institutets fria del har medfört. 100 000 kronor är avsedda att stå till Kungl. Maj:ts förfogande för speciella ändamål. Medlen kan beviljas av Kungl. Maj:t efter ansökan från institutets styrelse. Jag tycker att det är all anledning att staten i det snabba utvecklingsskede, som svenskt näringsliv för närvarande befinner sig i, i varje fall täcker de automatiska kostnadsökningarna och tillser att löneutvecklingen för den personal, som redan är knuten till institutet, kan följa med i den automatiska stegringen. Den personal som är anställd inom institutets fria del måste ju i lönehänsende följa med lönesättningen inom den statliga sektorn.

Vi kommer snart här i riksdagen att behandla den proposition om vuxenutbildning, som för någon vecka sedan lades på kammarens bord. Man är i denna rätt generös med anslag till vuxenutbildningen. Jag vill liksom herr Olsson peka på att staten genom arbetsmarknadsstyrelsens kursverksamhet, när det gäller både omskolnings- och uppskolningsverksamheten, satsar

mycket stora pengar på att söka anpassa arbetskraftens kunnande till den tekniska utvecklingen och strukturförändringen i vårt land.

Hantverksinstitutet har exakt samma uppgift för en grupp av sysselsatta inom näringslivet. Institutet är i första hand till för att företagare och personer i ansvarig ställning inom arbetslivet skall ha möjlighet att aktualisera sina kunskaper och anpassa dem efter den tekniska utvecklingen. Det finns all anledning att vara lika generös när det gäller möjligheterna för dessa människor att anpassa sin utbildning till utvecklingen som när det gäller andra inom näringslivet sysselsatta.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Under den punkt som vi nu behandlar, nämligen bidrag till hantverksinstitutets kursverksamhet, har herrar Johan Olsson och Stefanson tagit upp en ganska omfattande debatt beträffande de små och medelstora hantverks- och industriföretagens betydelse. Det råder väl inget tvivel om att vi alla anser att denna företagskategori är mycket betydelsefull, men jag kan inte finna något speciellt skäl till att vi just i detta sammanhang skulle ta upp en så omfattande debatt som framför allt ordföranden i hantverksinstitutets styrelse herr Stefanson har satt i gång.

Herr Stefanson och jag sitter båda i en utredning där dessa frågor mycket intimt berörs, nämligen utredningen om företagareföreningarnas verksamhet, där också statens institut för hantverk och industri kommer in i bilden, framför allt när det gäller frågan om konsultationsverksamheten. Jag tror att herr Stefanson och jag är överens om att man inte skall plöttra bort denna verksamhet på de olika företagareföreningarna, utan att vi i stället i hög grad bör inrikta oss på att stärka hantverksinstitutets ställning i detta sammanhang.

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens institut för hantverk och industri

Frågan gäller emellertid nu kursverksamheten. Det har, såsom herr Stefanson antytt, framlagts en proposition om en höggradig förstärkning av vuxenutbildningen, vilket också bör kunna få sin betydelse i detta sammanhang. Man skulle självfallet på alla de olika anslagsposterna i statsbudgeten under punkt efter punkt kunna peka på att det vore ytterst angeläget att få högre anslag, men villigheten sträcker sig inte lika långt när det gäller att betala alla de räkningar som det här kan bli fråga om. Kungl. Maj:t måste ju fundera också över den sidan av saken och har därför inte ansett sig vid detta tillfälle kunna öka det aktuella bidraget.

Herr Stefanson anför att det är nödvändigt att också den fria delen av hantverksinstitutets verksamhet skall kunna följa med i lönehänseende. Men herr ordföranden i institutet, det är väl inte någon av dem som är sysselsatta i denna fria verksamhet som inte redan har fått denna följsamhet i fråga om löneutvecklingen. Det ligger inte till så. Vi kan bara erinra oss att när vi i följd diskuterade samma punkt var motiveringen från hantverksinstitutet att man ville att kurserna för bl. a. fastighetsskötare skulle vara kostnadsfria. Jag för min del fann då inte något som helst skäl — och det var också utskotts-majoritetens mening — att dessa kurser skulle vara avgiftsfria. I det fallet rörde det sig nämligen om sådana som är anställda hos bostadsstiftelser och hos fastighetsägare av olika slag och som skulle få sin utbildning vid institutet. Att denna utbildning skulle vara kostnadsfri finns det inga som helst skäl till — vederbörande arbetsgivare kan mycket väl svara för den kostnaden. Så ligger det till också i andra sammanhang. Därför kan institutets styrelse mycket väl titta på vilka möjligheter man här har.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Söderberg omnämnde att vi nu har en proposition om vuxenutbildning och att den bör göra sitt till för att, som jag förstår han menade, underlätta den utbildning vi här talar om. Vi måste ändå ha klart för oss att den utbildning som propositionen i första hand syftar till är *grundutbildning* till fackskolekompetens och gymnasiekompetens. Den tekniska fortbildningen av arbetande personal i företagen som vi nu diskuterar är en uppgift som alltfört kommer att få ligga hos sådana institutioner som hantverksinstitutet. Det är därför den allra största anledning att ge institutet ökade resurser.

I en tidigare debatt i dag talade herr Ferdinand Nilsson om en våg som väger ojämnt. Man kan väl använda samma uttryck här när man jämför å ena sidan den väldiga satsning som vi är beredda att göra på vissa investeringar och å andra sidan det här anslaget, där man alltså inte ens vill sträcka sig så långt att man täcker de ökade kostnaderna. Man är tydligen beredd att skära ned verksamheten. Statistiken visar att när det gäller hantverksinstitutets driftkostnader 1953—1954 låg statens andel på 50 procent, medan statens andel nu är nere i 27 procent. Vad det gäller enbart kursverksamheten var statsbidraget från början 31 procent — nu är det bara 10 procent. Det totala anslaget från staten till institutet ligger för närvarande på ungefär 43 procent av de sammanlagda kostnaderna, medan man i Danmark och Norge har betydligt större statsbidrag till de institut som där är av liknande karaktär.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla yrkandet om bifall till reservationen.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Herr Söderberg sade i sitt anförande att förra året motiverades en del av avgiftshöjningen med

Anslag till Sveriges geologiska undersökning

kostnadsfria kurser för fastighetsskötare. Den argumenteringen återfinns ju inte i år. I år är motiveringen för det högre anslaget utslutande att kursbidraget bör följa med i kostnadsutvecklingen och att institutet bör ha möjligheter att ge personalen samma löneökningar som staten ger. Det är alldeles nödvändigt att institutet har denna möjlighet. Annars får bl. a. på grund av konkurrensen med näringslivet institutet inte den kvalificerade personal som det behöver. Vi har mycket skicklig personal på de olika avdelningarna inom institutet. Det händer gång efter annan att vi har verkliga problem med att behålla denna expertis, enär företag inom näringslivet konkurrerar med bättre förmåner.

Herr Söderberg säger att vi kan höja avgifterna. Ja, visst har vi fått lov att göra det, och våra kursavgifter är nu relativt höga. Jag vill än en gång säga att det finns lika stor anledning för staten att satsa på denna utbildning som att satsa på t. ex. arbetsmarknadsstyrelsens uppskolningskurser; hantverksinstitutets kurser är nämligen också till för att anpassa arbetskraftens utbildning och kunnande till ny teknik och till förändringarna inom näringslivet. De är till för att aktualisera yrkeskunnandet, för att få en högre produktion inom företagen och ett bättre ekonomiskt utfall.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Harry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och god-

kändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Harry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 52.

Punkterna 4—9

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10**Anslag till Sveriges geologiska undersökning**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till Sveriges geologiska undersökning: Prospektering för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 10 600 000 kronor.

Vid punkten hade reservation anmälts av herr *Åkerlund*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! Jag har vid denna punkt, som gäller prospekteringsverksamheten vid Sveriges geologiska undersökning, fogat en blank reservation.

Anslag till Sveriges geologiska undersökning

Detta gjorde jag även i fjol vid behandlingen av samma anslag. Jag tillät mig då framhålla att målsättningen för Sveriges geologiska undersökning var oklar. Ett prospekteringsanslag skall rimligen utmyнна i resultat i form av någonting praktiskt och konkret användbart när det gäller utnyttjande av landets malmtillgångar.

Alternativet till att exploatera malm är att göra inventeringar av malmtillgångarna. En sådan allmän inventeringsverksamhet är inte här avsedd, utan här är det i själva verket meningen att prospekteringen skall utmyнна också i ett nyttiggörande av malm. En särskild inventering av järnmalmstillgångarna i övre Norrland är avsedd att göras men hänger alltså inte ihop med denna fråga.

Hittills har anvisats och tagits i anspråk i runt tal 40 miljoner kronor till denna prospekteringsverksamhet. Nu begärs ytterligare 10 miljoner kronor. Sammanlagt har alltså riksdagen anvisat 50 miljoner kronor för prospekteringen, men vad vi har fått tillbaka från denna verksamhet är inte riktigt klart. Vi har inte fått fram några synbara malmtillgångar som blir utnyttjade. Vi har fått långa redogörelser för vad man har letat efter och även en redogörelse för vad man tänker leta efter nästa budgetår. Men den fråga som jag ställde i fjol kvarstår obesvarad, nämligen för vilket ändamål man letar och för vilket ändamål man anslår pengar.

I fjol fanns det dock en liten antydan i det att det sades att beträffande en malmfyndighet, som har varit känd länge, den i Stekenjokk, skulle inom en nära framtid förslag framläggas om vad den skulle användas till. Men denna antydan om att något skulle hända har vi inte fått uppföljd på något sätt i år, utan det är tyst om detta. Det motiverar naturligtvis frågan om det här över huvud taget händer någonting alls?

Jag har i fjol anfört kritiska synpunkter på den gruvlagstiftning som vi

har, nämligen 1938 års gruvlag. Jag framhöll att ett utmärkande drag för gruvlagen är att den lägger hinder i vägen för en exploatering av landets naturresurser. Vi får nu i dessa dagar uppleva hur våra järngruvor, de mellansvenska i första hand, läggs ned. Därför tycker jag att det är rimligt att man strävar efter att upptäcka andra gruvfyndigheter och att utnyttja dessa. I första hand gäller det sulfidmalmerna. Men inte heller på det området händer det tydligen någonting, utan vi lägger år efter år ned pengar enbart på denna form av »prospektering».

Det finns dessutom en punkt som bör särskilt observeras, nämligen uranprospekteringen. Den har tidigare varit förlagd till AB Atomenergi. Nu föreslås emellertid i årets statsverksproposition att uranprospekteringen skall överföras till Sveriges geologiska undersökning. Man kan bara konstatera att AB Atomenergi inte lyckats leta reda på några exploateringsbara uranförekomster i landet. Ändock har dessa stor betydelse bl. a. för frågan om Ranstadsverket och dess utnyttjande. Nu är det således meningen att även uranprospekteringen skall föras över till Sveriges geologiska undersökning. Om det betyder att den verksamheten också skall inrangeras under verksamhet med inventerings-syfte snarare än att man skall söka finna något för landet användbart uran, finns det anledning att ställa sig litet undrande inför vad som här sker.

Även på denna punkt vill jag emellertid ha sagt att, som jag ser det, felet i grund och botten är att vi har en sådan koncessionslagstiftning på uranområdet att den ligger som ett effektivt hinder mot att försöka leta fram uranförekomster. Huruvida det finns några sådana kan ju ingen veta på förhand, men lagstiftningen bör dock vara utformad så att den inte hindrar arbetet även på detta område.

Jag har velat anföra dessa synpunkter i kammaren, men jag har inget särskilt yrkande.

Anslag till teknisk forskning

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Herr Åkerlund frågade vad denna prospektering skall tjäna för ändamål. Jag trodde det var tämligen klart att man därmed vill kartlägga vilka fyndigheter vi har och som sedermera skall utnyttjas. Finner herr Åkerlund att gruvlagstiftningen och koncessionslagstiftningen inte är tillfredsställande, så har han haft möjlighet att i annat sammanhang ta upp den frågan.

Herr Åkerlund har inte kommit med något yrkande, varför jag inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 11—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23

Anslag till teknisk forskning

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Teknisk forskning för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 22 428 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Dahlén m. fl.* (I: 412) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 524), i vilka motioner föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att anslaget till Teknisk forskning skulle uppräknas med 1 000 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag och att därför till Teknisk forskning för budgetåret 1967/68 skulle anvisas ett reservationsanslag av 23 428 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 412 och II: 524, till Teknisk forskning för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 22 428 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Axel Andersson, Harry Carlsson, Bengtson, Johan Olsson, Eliasson* i Sundborn, *Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander, Källstad och Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen avgivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 412 och II: 524, till Teknisk forskning för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 23 428 000 kronor;

b) av herr *Wallmark*, som dock ej antytt sin mening.

Herr CARLSSON, HARRY, (fp):

Herr talman! Vi har i detta sammanhang att behandla motioner från folkpartiet om en ökning av forskningsanslagen. Det gäller närmare bestämt anslagen till teknisk forskning.

Inte minst de senare årens debatt har gett vid handen att forsknings- och utvecklingsarbete är av mycket stor betydelse för vår förmåga att hävda oss i den internationella konkurrensen på olika områden och därmed också för vår förmåga att åstadkomma ett snabbt ekonomiskt framåtskridande.

Under en följd av år har anslaget till forskning vida underskridit de äskanden myndigheterna avgivit och de stora behov som föreligger. Enligt vår uppfattning är den forskning som sker i forskningsrådets regi av särskild betydelse. Vi har i annat sammanhang krävt en uppräknning av anslagen till naturvetenskaplig forskning. I detta sammanhang föreslår vi att den tekniska forsk-

ningen i forskningsrådets regi tillförs ytterligare en miljon kronor.

Med hänsyn till de stora behov som föreligger är denna höjning enligt mitt förmenande starkt motiverad. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation a vid punkten 23.

Häri instämde herr *Olsson, Johan*, (cp).

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Vid denna punkt har jag fogat en blank reservation. Det betyder att vi högerledamöter i utskottet inte har kunnat vara med på den anslagshöjning som har föreslagits från folkpartiets och centerpartiets sida. Detta innebär ingalunda att vi inte delar de uppfattningar som herr Harry Carlsson har fört fram här. Jag vill tvärtom understryka det utomordentligt angelägna i en väsentlig ökning av anslagen till forskning som har med vårt näringsliv att göra.

Den miljon som det här gäller har man såvitt jag förstår kunnat åstadkomma bl. a. genom en viss besparing på AB Atomenergi — en punkt som senare skall behandlas. Det är naturligtvis en bedömningsfråga vilken väg man skall gå i fråga om denna forskning. Det blir ju så att säga anknytning till industriellt arbete i båda fallen. Det föreligger en mycket stor skillnad mellan de äskanden som tekniska forskningsrådet har gjort och de medel som departementet ansett sig kunna ge. Om man granskar tekniska forskningsrådets femårsplan är det ingen tvekan om att det i huvudsak är motiverade krav som framförs, inte minst därför att de avser att ge ett stöd åt den direkta forskningen ute i näringslivet.

Nu ligger det emellertid till på det sättet att äskandena från näringslivet inte har stigit i den takt som man förväntat hos tekniska forskningsrådet. Detta sammanhänger förmodligen med

Anslag till teknisk forskning

att de spelregler som tekniska forskningsrådet dragit upp inte riktigt stämmer överens med de regler som man vill följa i näringslivet. Det går inte att skapa särskilda regler och säga att nu får näringslivet anpassa sig efter dem — vi har ett exempel på detta i INFOR bl. a. som kanske kommer att bli behandlat litet senare. Vi bör räkna med att det stöd som staten helt naturligt skall ge det tekniska utvecklingsarbetet får lämnas i andra former. Vi har malmfonden som jag tror har sådana spelregler som är allmänt accepterade och acceptabla för forskningsarbetet ute i näringslivet.

När nu dessa ärenden så att säga byter chef — vi får ett nytt statsråd som kommer att vara ansvarig för dem — så har vi den förhoppningen att det nu skall kunna tas väsentliga krafttag just på forskningssidan.

Vi har väckt en särskild partimotion rörande den tekniska forskningen i näringslivet, som kommer att bli behandlad i höst. En del av de förslag som framlagts i den motionen har av regeringen redan tagits upp till diskussion med näringslivet och även internt inom olika statliga myndigheter, vilket ju i och för sig är glädjande. Trots allt krävs det emellertid väsentligt större tag om vi, i någon mån i varje fall, skall kunna täcka det, låt oss kalla det teknologiska gap, som påstås finnas mellan vårt land och vissa andra industristater.

Vi har dess värre inte ansett att det varit möjligt att skapa ifrågavarande resurser i årets budget. Därtill har den varit alltför hårt trängd. Men det är en bestämd önskan och förhoppning att vi till ett kommande år, skall kunna skapa medel för teknisk forskning inom näringslivet med helt andra belopp än vad som hittills ställts till förfogande. Det är den önskan och den rekommendation som jag skulle vilja framföra till statsrådet Wickman när han nu börjar sin nya gärning.

Ang. sammansättningen av styrelsen för Institutet för nyttiggörande av forskningsresultat, INFOR, m. m.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Även utskottsmajoriteten anser att det kan finnas vissa skäl som talar för en höjning av detta anslag.

Reservanterna pekar på en diskrepans mellan forskningsrådets äskande och departementschefens förslag och anger som en motivering för höjt anslag att skillnaden är alltför stor. Men det är inte bara på denna punkt man kan hitta en sådan diskrepans.

I nuvarande ekonomiska läge har vi inte ansett oss kunna förorda ett avsteg från Kungl. Maj:ts förslag. Därför ber jag att få yrka bifall till statsutskottets framställning.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Carlsson, Harry, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio-

nen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Carlsson, Harry, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 33.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 24

Ang. sammansättningen av styrelsen för Institutet för nyttiggörande av forskningsresultat, INFOR, m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Institutet för nyttiggörande av forskningsresultat, INFOR: Administrationskostnader för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Torsten Andersson (I: 92) samt den andra inom andra kammaren av herr Sjönell och herr Börjesson i Glömminge (II: 126), i vilka motioner yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att antalet ledamöter i styrelsen för INFOR måtte ökas från fem till sju och antalet suppleanter från tre till fyra, så att företrädare för mindre och medelstora företag kunde beredas plats i styrelsen i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte till Institutet för nyttiggörande av forskningsresultat, INFOR: Administrationskostnader för

Ang. sammansättningen av styrelsen för Institutet för nyttiggörande av forskningsresultat, INFOR, m. m.

budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor;

2. att motionerna I: 92 och II: 126 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

a) av herrar *Axel Andersson, Harry Carlsson, Bengtson, Johan Olsson, Eliasson* i Sundborn, *Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander, Källstad* och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 92 och II: 126, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att antalet ledamöter i styrelsen för INFOR måtte ökas från fem till sju och antalet suppleanter från tre till fyra, så att företrädare för mindre och medelstora företag kunde beredas plats i styrelsen i enlighet med vad i motionerna anförts; samt

b) av herr *Åkerlund*, som likväl ej utnyttjat sin äsikt.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! 1964 års riksdag beslöt att inrätta ett statligt institut för nyttiggörande av forskningsresultat, INFOR. Uppgifterna skall enligt stadgarna vara att medverka till att uppfinningar och idéer kommer till industriell produktion och marknadsföring i de fall där detta bedömes vara av allmänt värde. Institutet kan i detta syfte bevilja lån, inköpa aktier eller självt förvärva uppfinningar för exploatering. Vid institutets start budgetåret 1964/1965 ställdes 20 miljoner kronor till dess förfogande.

Fram till mitten av februari i år har INFOR beviljat lån om sammanlagt 2,7 miljoner kronor, varav 1,2 miljon har uttagits. Det rör sig om sammanlagt 13 olika objekt. Verksamheten har således ännu inte fått den omfattning och betydelse som man väntade vid inrättandet av institutet, men många ansökning-

ar ligger inne för behandling, och man kan räkna med en successivt ökande verksamhet.

Enligt stadgarna skall styrelsen bestå av fem ledamöter och tre suppleanter. De nu utsedda styrelseledamöterna är verksamma inom storföretag och banker, en av suppleanterna företräder vederbörande departement och den andre storindustrin. Det finns således ej representanter för mindre och medelstor industri i styrelsen för INFOR. Inom denna sektor av näringslivet torde finnas stora slumrande tillgångar i form av uppfinningar och idéer, vilka inte kommit till industriell produktion på grund av brist på medel eller tekniska resurser. Här finns utan tvivel ett rikt arbetsfält för INFOR. Det skulle dock verka stimulerande, om det krav på representation i styrelsen som framförts från mindre och medelstor industri kunde tillgodoses. Det är nu tredje året i följd som detta krav framföres i motioner i riksdagen, och tiden borde nu vara inne då även socialdemokraterna och högern kunde gå med på detta förslag.

Den i ärendet avlämnade reservationen går ut på att styrelsen i INFOR utökas från fem till sju ledamöter samt att suppleanterna ökas från tre till fyra, så att företrädare för mindre och medelstor industri kunde beredas plats.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation a.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Som herr Olsson sade är det tredje gången i följd som denna fråga kommer upp i riksdagen. Såväl 1965 som 1966 års riksdag behandlade det här ärendet, och riksdagen fann då icke något skäl för att bifalla motionsyrkandena. Varken i motionerna eller i herr Olssons anförande har det i år anförts några nya skäl. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Anslag till atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! Liksom i fjol vill jag erinra om att min blanka reservation inte gäller antalet styrelseledamöter i INFOR. Jag biträder i det fallet majoritetens mening. Jag vill framhålla att vi i högerpartiet inte har accepterat INFOR. Vid behandlingen av denna fråga under 1964 års riksdag förordade vi att EFOR i stället skulle byggas ut. Denna linje vann alltså inte riksdagens bifall, men det hindrar inte att det finns anledning att erinra om sakförhållandet.

I propositionen föreslås att INFOR får 150 000 kronor till sina administrationskostnader, vilket innebär en anslagsökning med 50 000 kronor i jämförelse med i fjol. Skulle styrelsen utökas, betyder detta naturligtvis att ännu större belopp erfordras, bl. a. till arvoden åt styrelseledamöterna.

Jag anmälde i fjol att jag inte var nöjd med det sätt varpå INFOR presenteras för riksdagen. Vi får inte någon redogörelse för vad INFOR gör. Det förekommer ingen redovisning i statsverkspropositionen. Jag efterlyste en sådan redovisning i fjol. Jag finner nu, när statsverkspropositionen presenteras, att det inte heller i år lämnas någon redogörelse för vad INFOR har utrett. Den enda upplysning som vi hittills har fått är den som herr Johan Olsson nyss lämnade om verksamheten.

Syftet med inrättandet av INFOR anges i propositionen vara, att INFOR skall ge finansiellt stöd i avsikt att föra fram forskningsresultat och uppfinningar till industriell produktion. Självfallet är syftet lovvärt i och för sig. 20 miljoner kronor anvisades av 1964 års riksdag för detta institut, som då presenterades för allmänheten och för riksdagen såsom ett finansinstitut.

Nu har vi till denna riksdag fått en proposition med förslag om inrättande av en statlig investeringsbank, vilken — om man får döma av de promemorior som har utgjort grundval för framläggandet av propositionen — till inte

ringa del är motiverad just med forskningsargument. Detta ger ju anledning till den stillsamma reflexionen att man här tydligen lagrar finansinstitut uppå varandra för i stort sett likartade ändamål.

Jag har inte något yrkande, herr talman, men kan inte värja mig för att jag på detta område spårar i någon mån en grad av virrighet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talman yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i mom. 1.

Därefter gjordes enligt de rörande mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 25—38

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39

Anslag till atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 92 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bengtson* och *Dahlén* (I: 543) samt den andra inom andra kammaren

Anslag till atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi

av herrar *Ohlin* och *Hedlund* (II: 692), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte till Atomenergiverksamhet inom AB Atomenergi för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 86 000 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Ståhl* väckt motion (II: 696).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

1. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 543 och II: 692 samt motionen II: 696, sistnämnda motion såvitt den avsåge förevarande anslag, till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 92 000 000 kronor;

2. att motionen II: 696, såvitt den avsåge visst villkor för medelsanvisning till Marvikenanläggningen, icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Andersson*, *Harry Carlsson*, *Bengtsson*, *Johan Olsson*, *Eliasson* i Sundborn, *Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander*, *Källstad* och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen avgivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 543 och II: 692 ävensom med avslag å motionen II: 696, sistnämnda motion såvitt den avsåge förevarande anslag, till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 86 000 000 kronor.

Vid punkten fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Ottosson*, *Wallmark*, *Åkerlund*, *Bohman* och *Björkman*.

Herr CARLSSON, HARRY, (fp):

Herr talman! Det är inte min mening att ta upp en omfattande debatt beträf-

fande anslaget till atomenergiverksamheten, av det slag vi hade vid fjolårets riksdag. Rent allmänt kan man väl nöja sig med att konstatera att den diskussionen ledde till en sundare bedömning av möjligheterna att utveckla atomenergiprogrammet. Vissa projekt av alltför vittsyftande karaktär har också kunnat nedtonas.

Det är enligt vår mening väsentligt att verksamheten inom AB Atomenergi alltfört koncentreras och effektiviseras. Vi har i motioner till årets riksdag föreslagit vissa utgiftsminskningar när det gäller verksamheten. Vi har konstaterat att man från sakkunnigt håll ansett att en koncentration av AB Atomenergis verksamhet till vissa centrala arbetsuppgifter skulle vara ändamålsenlig. Vidare borde kostnaderna för administration och service begränsas i samband med en koncentration av verksamheten. Det vore enligt vår uppfattning mera rationellt om en del av den forskning, som nu bedrivs i AB Atomenergis regi, således inskränktes.

Emellertid är det samtidigt angeläget att samhällets totala forskningsresurser ökar. Jag vill i detta sammanhang påpeka att vi från folkpartiets sida kräver ökade finansiella resurser för den tekniska och naturvetenskapliga forskningen, en fråga som nyss behandlades här i kammaren.

Herr talman! Med hänvisning till det sagda vill jag yrka bifall till reservationen av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten 39, vilket innebär ett anslag av 86 miljoner kronor till atomenergiverksamheten inom AB Atomenergi för budgetåret 1967/68.

I detta anförande instämde herr *Olsson*, *Johan*, (cp).

Herr OTTOSSON (h):

Herr talman! Till punkten 39 i statsutskottets utlåtande nr 43 — den gäller verksamheten vid AB Atomenergi — har högerledamöterna fogat ett särskilt yttrande.

Anslag till atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi

I tionde huvudtiteln har en redogörelse lämnats för utvecklingen inom AB Atomenergi. Av den framgår att när det gäller Ranstadsverket beräknas en utredning om den fortsatta verksamheten föreligga i höst. Vi har förutsatt att tidtabellen för utredningen skall hållas och även att utredningen skall klargöra de ekonomiska och marknadsmässiga förutsättningarna för en eventuell fortsatt drift. Vi har varit angelägna att påpeka att frågan om den fortsatta driften skall aktualiseras fortast möjligt.

När det gäller AB Atomenergis övriga verksamhet pågår en utredning om riktlinjerna för den fortsatta driften. Vi har beträffande Marvikenanläggningen framhållit att färdigställandet, som nu framskridit ganska långt, inte bör försenas. Även här föreligger emellertid frågetecken, om anläggningen är i stånd att driva en ekonomiskt försvarbar rörelse när det gäller utvinning av elektrisk energi — detta bl. a. med tanke på ovissheten i fråga om den nukleära överhettningen. Investeringarna i denna anläggning bör därför följas med stor uppmärksamhet.

Då emellertid de statiga insatserna även har betydelse för näringslivets forsknings- och utvecklingsarbete på atomenergiområdet, har vi inte ansett oss kunna medverka till en ytterligare nedskärning av anslagsbeloppet utöver den bantning som departementschefen föreslagit.

Herr talman! Jag har under punkten 39 intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att ta upp någon diskussion alls om anslagen till AB Atomenergi. Däremot kan det för mig vara ganska naturligt att beröra vissa frågor som knyter an till den diskussion jag hade med statsministern den 23 februari beträffande möjligheterna för svenska forskare att stanna i Sverige — det gäller då särskilt Hannes

Alfvén. Eftersom hans anslag har i huvudsak eller till stor del kommit från AB Atomenergi och sorterat under handelsdepartementet finns det kanske anledning att här göra några kommentarer och ställa vissa frågor. Debatten har ju efter min frågestund fortsatt i pressen. Det har framförts kritik och motkritik. Jag har ingen anledning att gå in på detaljer i diskussionen utan skulle kanske närmast vilja koncentrera mig på vad som egentligen har hänt i departementet.

I 1966 års statsverksproposition höll anslaget således på att försvinna, men genom en som jag då sade personlig inriktning från statsministerns sida kom det tillbaka igen. Departementschefen framhöll i propositionen att han i avvakten på förslag från 1966 års atomenergiutredning ej ville föreslå någon ändring i nuvarande ordning för medelsanvisningen utan räknade med oförändrat 0,6 miljon kronor för ändamålet.

Med hänvisning till denna skrivning har atomenergibolaget begärt ett förnyat anslag för kommande budgetår. Atomdelegationen säger för sin del att det skulle räcka med oförändrat anslag, och om man vill ge ett större anslag bör det ske på andra vägar. Plötsligt försvann anslaget den gången definitivt utan att motsvarande höjning gjordes på atomforskningsrådets anslag, till vilka sökandena hänvisades.

När statsministern i min debatt med honom upplyste bland annat om att viss forskning på en rad gränsområden, som hittills hade bekostats via atomforskningsråden, skulle flyttas över till andra forskningsråd, synes detta inte enligt uppgifter som jag har erhållit av ansvarigt folk vara korrekt. Detta innebär de facto att om vi granskar atomforskningsrådets anslag finner vi att råden utan att ta med Alfvéns anslag har fått mindre medel till förfogande i realvärde sett än vad de hade tidigare. Det bekräftas också av att viss forskning har fått läggas ned eller håller på att läggas ned.

Anslag till atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi

Statsministern talade om en teknisk överflyttning. Med teknisk överflyttning måste man mena att såväl sökanden som anslaget skall överflyttas; det kallar jag för teknisk överflyttning. Vad statsministern sade är inget korrekt uttryck för den här handläggningen.

Jag är angelägen att betona att jag med mina inlägg inte har tagit någon ställning till frågan om hur stora totalanslag som skall ges till fusionsforskningen här i landet. Det är en fråga som det finns anledning diskutera när atomenergiutredningen är klar med sitt arbete. Den har bland annat i uppdrag att syssla med den frågan. Vad jag har vänt mig mot tidigare och fortfarande vänder mig mot är den handläggning som sker av sådana här ärenden. Det kan inte vara en sällsynt samling olyckliga omständigheter som har gjort att behandlingen har blivit på det här sättet. Vederbörande har nu tagit konsekvenserna av statsmakternas handlande och kommer att lämna landet. Det blev alltså inte den upplösning på det hela som statsministern uttryckte en så stark förhoppning om och som jag också gjorde. Det måste innebära att regeringens agerande inte har varit korrekt. Jag vill särskilt stryka under att de kritiska synpunkter som har anförts av professor Hannes Alfvén inte enbart är en personlig uppfattning från hans sida. Det finns ett antal mycket framstående vetenskapsmän i landet i övrigt som har följt detta ärende och som vitsordar hans påståenden i alla delar. Jag har alltså ingen anledning att betvivla att de uppgifter, som lämnats och som jag gjort allt jag kunnat för att kontrollera, är med sanningen överensstämmande.

De frågor jag skulle vilja ställa till någon ansvarig inom departementet gäller först och främst av vilken anledning man föregående år ville lyfta ut anslaget utan att tillse att någon motsvarande summa ställdes till förfogande under ett annat anslag. Vidare vill jag fråga med vilket motiv och av vem ini-

tiativet togs till att lyfta ut anslaget ur årets statsverksproposition. Jag frågar detta eftersom man från departementets sida föregående år uttalat att man inte ville vidtaga någon ändring innan atomenergiutredningen framlagt sitt förslag, och något sådant har ännu icke kommit. Det måste alltså finnas något alldeles speciellt motiv för att man handlat tvärtemot vad man uttalade föregående år och dessutom tvärtemot de underhandsupplysningar som Hannes Alfvén fick i höstas innan han for till USA.

Herr talman! Jag tror inte att det är möjligt att lämna ett tillfredsställande svar på dessa frågor, så att forskarna i vårt land kan känna sig lugna. Det finns såvitt jag förstår bara en slutsats att dra av detta, nämligen att det icke funnits någon önskan att tillrättalägga den valhända och personligen misskrediterande handling som förekommit i detta ärende.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag kan kort och gott instämma i vad herr Ottosson framhållit om det otrevliga i att skära ned det föreslagna anslaget till atomenergiverksamheten utöver vad departementschefen redan gjort.

Reservanterna anför att det enligt deras mening finns mycket bärande skäl för en längre gående nedskärning. De hämtar skälen för denna uppfattning i den motion som väckts av mittenpartiledarna. Jag tycker att man om man läser denna motion uppmärksamt ändå inte kan finna annat än mycket löst grundade antaganden om möjligheten att skära ned anslaget.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! I den debatt som hans excellens statsministern hade med herr Wallmark den 23 februari om forskningens frihet i vårt land anförde herr

Anslag till kraftstationer m. m.

Erlander enligt protokollet som sin uppfattning »att vi gör vår yttersta för att tillåta forskningen att vara absolut fri». Statsministern sade också att forskarna inte borde tvivla på detta, och fortsatte: »Vi beviljar ju mängder av pengar till forskare, om vilka vi vet att de har helt andra politiska värderingar än vi. Det faller oss inte in att säga: Ja, men det forskningsresultatet kommer nog inte att vara gynnsamt för oss.»

Jag skulle önska att jag som i all anspråkslöshet ägnat mig åt forskning skulle kunna reservationslöst göra gällande att statsministerns intentioner också helt stämmer överens med praktiken sådan denna i verkligheten gestaltar sig på institutionerna. Det finns tyvärr tendenser som kan ge anledning att uttrycka undran i detta hänseende, åt vilken behandlingen av professor Alfvén otvivelaktigt givit näring.

Jag har för egen del erfarenheter att bygga på. Jag har nämligen själv för några månader sedan blivit tillfrågad i tjänsten, om jag vore villig att avsäga mig mitt ledamotkap av riksdagen. Om jag förklarat mig beredd härtill skulle förslaget om fortsatt statligt stöd för min forskning givas annat innehåll än vad som sedermera blivit fallet. Jag avböjde att lämna riksdagen, och stödet drogs in.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen enligt de rörande mom. 1 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna

denna proposition vara med övernående ja besvarad.

Herr *Carlsson, Harry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 39 mom. 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Harry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 32.

På gjord proposition bifölls därpå utskottets i mom. 2 gjorda hemställan.

Punkterna 40 och 41

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42**Anslag till kraftstationer m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 360 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av

herr *Per Jacobsson* (I: 303) och den andra inom andra kammaren av herr *Öhvall m. fl.* (II: 395), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om medverkan till sänkning av vattenfallsstyrelsens eltariffer i det norrländska taxeområdet enligt lokaliseringsutredningens förslag;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Dahlén* och *Bengtson* (I: 546) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Hedlund* och *Ohlin* (II: 685), i vilka motioner anhållits, att riksdagen måtte till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 5 miljoner kronor minskat investeringsanslag av 355 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 546 och II: 685, till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 360 000 000 kronor;

2. att motionerna I: 303 och II: 395 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

a) beträffande medelansvisningen, av herrar *Åxel Andersson*, *Harry Carlsson*, *Bengtson*, *Ottosson*, *Wallmark*, *Åkerlund*, *Johan Olsson*, *Bohman*, *Eliasson* i Sundborn, *Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander*, *Björkman*, *Källstad* och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 546 och II: 685, till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 355 000 000 kronor;

Anslog till kraftstationer m. m.

b) beträffande vattenfallsstyrelsens eltariffer i Norrland, av herrar *Åxel Andersson*, *Harry Carlsson*, *Bengtson*, *Johan Olsson*, *Eliasson* i Sundborn, *Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander*, *Källstad* och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 303 och II: 395, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheterna till sänkning av vattenfallsverkets eltariffer i det norrländska taxeområdet enligt lokaliseringsutredningens förslag.

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! Vid punkten 42 föreligger två reservationer.

Den första reservationen, betecknad a, grundar sig på en motion från mittenpartierna beträffande anslagsgivningen till vattenfallsstyrelsens regleringsföretag. Med hänsyn till behovet av återhållsamhet även med statens byggnadsföreslås ett 5 miljoner kronor lägre anslag än vad departementschefen begärt. Det kvarstår trots detta en marginal utöver medelsramen på 5 miljoner kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen a som innebär att riksdagen måtte anvisa ett investeringsanslag av 355 miljoner kronor.

I reservation b gäller frågan lägre eltaxor i Norrland. Denna fråga har varit uppe i riksdagen flera gånger. Det var den stora lokaliseringsutredningen som framförde förslag härom. Man föreslog att kraftkostnaderna för de norrländska förbrukarna skulle minskas med 10 procent och att vattenfallsstyrelsen skulle kompenseras för inkomstbortfallet, vilket då uppskattades till 10 miljoner kronor.

Förslaget om billigare elström i Norrland har därefter varje år förts fram i motioner. Motiveringarna har varit och är att elströmmen spelar en jämförelsevis större roll för näringslivet i Norr-

Anslag till kraftstationer m. m.

land än i övriga Sverige genom koncentrationen av industri med hög förbrukning av elektrisk energi. Räknet per arbetare är förbrukningen tre gånger större i Norrland än i Svealand. Det torde vidare finnas rent företagsekonomiska motiv för lägre strömkostnader i Norrland. Man har där de äldre kraftverken, vilka är avskrivna och alltså kan beräknas producera billigare ström än senare uppförda kraftverk, och man har korta ledningar till förbrukarna med mindre överföringsförluster som följd.

Framför allt måste dock denna fråga ses som en lokaliseringpolitisk fråga. Vi är tämligen överens om att vi måste finna vägar att stödja och stimulera det norrländska näringslivet. Det är såväl samhällsekonomiska synpunkter som försvarspolitiska och miljöbetonade faktorer som här gör sig gällande. Norrland har i många avseenden under gångna tider utsatts för en orättvis och hård behandling. Norrland har många svårigheter att kämpa mot — stora avstånd, hårdare klimat, brist på tradition inom industrin och allmänt högre kostnader på olika områden.

I den mån man kan finna goda förslag som motverkar de hårdare betingelserna i Norrland måste man pröva dem. De uppslag som här framförts av lokaliseringsutredningen och som understötts av flera remissinstanser är värda att pröva. Reservationen går ut på att man skall utreda möjligheterna att sänka vattenfallsverkets eltariffer i Norrland.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen b i utskottsutlåtandet.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! När det gäller den första punkten beträffande medelsanvisningen till kraftstationer m. m. vill jag erinra kammaren om att det för inte så länge sedan meddelades i tidningspressen att man nu var färdig med vis-

sa kraftstationsbyggen i Norrland och att man omedelbart önskade överföra den arbetskraften till ett annat kraftverksbygge som man ville sätta i gång. Om man skulle följa reservanternas uppfattning på denna punkt, så skulle man göra det svårare att åstadkomma arbetsuppgifter åt dem som nu är sysselsatta med denna verksamhet. Det vore i nuvarande situation, då vi ändå har vissa svårigheter att hålla sysselsättningen i gång på en del punkter, oklokt att förfara på det sättet. Därför har statsutskottets majoritet inte ansett sig kunna biträda denna motion.

Den andra frågan, som gäller eltarifferna, är en av de gamla bekantingar som vi så ofta få tillbaka här i kammaren. Men det är ju som redan anfördes i fjol på det sättet att eltaxorna i Norrland för den norrländska industrin redan är lägre än på andra håll. Man har där alltså redan fått en nedsättning av eltaxorna. Man kan inte i detta sammanhang från riksdagens sida behandla annat än frågan om det statliga företagets taxepolitik. Det finns inga möjligheter för riksdagen att föreskriva att de kommunala eller enskilda bolagen i Norrland också skall företa en sådan nedsättning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Vårt förslag som är framfört i reservationen, att minska anslaget till kraftstationer med 5 miljoner kronor, skulle inte påverka sysselsättningsmöjligheterna. 350 miljoner kronor är dock anvisade i medelsramen för detta ändamål, och det beloppet har man inte avsett att nagga i kanten. De 10 miljoner kronor som anvisats därutöver anser vi dock skulle totalt sett kunna minskas. Har man gått in för att på olika områden begränsa investerings- och byggnadsverksamhet får väl även detta område finna sig i någon begränsning.

Det andra förslaget i reservationen har framförts från många olika håll, och det finns all anledning att tillsätta en utredning beträffande dessa frågor. Det kan tänkas att även enskilda och kommunala företag blir enrollerade i uppgiften att sänka eltaxorna för näringslivet i Norrland. Hur detta skall gå till bör en utredning få se över.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

I fråga om mom. 1, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 42 mom. 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Anslag till kraftstationer m. m.

Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 47.

Ytterligare gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de avseende mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 punkten 42 mom. 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu

Ang. arvsbeskattningen

votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;
Nej — 31.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 43—45

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till statens sjöhistoriska museum, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. arvsbeskattningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 10 februari 1967 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 40, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

I propositionen hade bland annat föreslagits, att det skattefria beloppet för förmånstagarförvärv enligt vissa liv- samt olycksfalls- och sjukförsäkringar skulle höjas från 25 000 till 32 000 kronor.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till

bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 96, av herr *Dahlén m. fl.*, och II: 131, av fru *Johansson m. fl.*;

2) de likalydande motionerna I: 154, av herr *Gösta Jacobsson m. fl.*, och II: 194, av herr *Nordgren m. fl.*; även-
som

3) de likalydande motionerna I: 220, av herr *Hübinette*, samt II: 281, av herr *Fridolfsson* i Stockholm och herr *Bengtson* i Solna.

I motionerna I: 96 och II: 131 hade anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag angående ändring av 3 § i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar, som nu vore befriade från att erlägga gåvoskatt.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt,

A) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 40 måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt; samt

B) att följande motioner, nämligen
1) de likalydande motionerna I: 96, av herr *Dahlén m. fl.*, och II: 131, av fru *Johansson m. fl.*, om befrielse jämväl från arvsskatt för stiftelser och sammanslutningar som vore befriade från gåvoskatt,

2) de likalydande motionerna I: 154, av herr *Gösta Jacobsson m. fl.*, och II: 194, av herr *Nordgren m. fl.*, om en allmän översyn av arvsbeskattningen, även-
som

3) de likalydande motionerna I: 220, av herr *Hübinette*, samt II: 281 av herr *Fridolfsson* i Stockholm och herr *Bengtson* i Solna, om höjning av det skattefria beloppet till förmånstigare vid arvsbeskattningen,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkancket anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Enarsson, Erik Filip Petersson, Ottosson, Tistad, Mattsson, Magnusson* i Borås, *Eriksson* i Bäckmora, *Sterne, Dahlgren* och *Öhvall*, vilka ansett, att utskottet bort under B 1 hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 96, av herr *Dahlén* m. fl., och II: 131, av fru *Johansson* m. fl., mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag till riksdagen angående ändring av förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar, som nu vore befriade från att erlagga gåvoskatt.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! I detta ärende föreligger dels en proposition, som har tillstyrkts av ett enhälligt utskott, dels ett antal motioner, varav motionsparet I: 96 och II: 131 har föranlett en gemensam reservation av utskottets borgerliga ledamöter. Det är vid den jag vill uppehålla mig i detta inlägg.

Enligt förordningen om arvsskatt och gåvoskatt är vissa stiftelser befriade från såväl arvsskatt som gåvoskatt. Detta gäller stiftelser som har till huvudsakligt ändamål att främja rikets försvar, barns eller ungdoms vård och fostran eller utbildning, vård av behövande ålderstigna, sjuka och lytta samt vetenskaplig forskning och undervisning.

Därutöver finns vissa stiftelser som är befriade från gåvoskatt men icke från arvsskatt, t. ex. stiftelser som har till huvudsakligt ändamål att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga och andra därmed jämförbara kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål. Om en person under sin livstid lämnar ett belopp som gåva till sådan stiftelse utgår ingen

gåvoskatt. Men om han testamenterar ett lika stort belopp till stiftelsen, måste denna betala arvsskatt.

I motionerna framhålles att denna olikformighet är otillfredsställande. Motionärerna föreslår därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära utredning och förslag i syfte att alla stiftelser och sammanslutningar som nu är befriade från gåvoskatt också blir befriade från arvsskatt. Det kan anföras starka skäl för en ändring. Många människor som bestämt sig för att överlämna en del av sin förmögenhet till ett allmännyttigt ändamål, känner inte till skillnaden i skattehänseende mellan gåva och arv. I stället för att överlämna gåvan under sin livstid, vilket de skulle ha gjort om de hade insett skattekonsekvenserna, tar de upp den i sitt testamente med påföljd att mottagaren blir belastad med arvsskatt.

För personer som känner till bestämmelserna verkar arvbeskattningen ibland återhållande på viljan att testamentera till stiftelser för allmännyttiga ändamål. Eftersom många människor ogärna skiljer sig från sitt sparkapital under sin livstid, blir det inte heller av att de skänker något av detta så länge de lever. Det blir stiftelserna som förlorar på detta.

Det är nu femte året i rad som riksdagen behandlar denna fråga. Ett nytt moment har tillkommit i år. Finansministern meddelar i propositionen att han inom kort kommer att tillsätta en utredning för allsidig översyn av arvbeskattningen. Det är inte en dag för tidigt. Riksdagen begärde en sådan utredning 1958, och vi har alltså nu väntat i det närmaste nio år på den.

Denna fråga tarvar emellertid ingen vidlyftig utredning. Den är tekniskt sett enkel att lösa. Då den därtill är angelägen bör den tagas upp till behandling, oberoende av den stora utredningen som kan förutsättas bli tidskrävande.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen under punkt B 1 av herr *Enarsson* m. fl.

Ang. arvsbeskattningen

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Tistad påpekar, att som grund för betänkandet ligger en proposition ifrån finansministern, där han föreslår en ändring av vissa tekniska ting i förordningen om arvs- och gåvoskatt. Dessa förändringar tar främst sikte på att anpassa författningen till verkligheten, speciellt då det gäller vissa förmånstagarförvärv i samband med liv- och olycksfallsförsäkringar, som utfaller bland annat från AFA-försäkringen och från statens tjänstegrupplivförsäkring. Det belopp som föreslås bli skattefritt höjs från nuvarande 25 000 till 32 000 kronor i syfte att de utfallna förmånerna inte skall träffas av beskattningen. På den punkten råder, som herr Tistad sade, enighet inom utskottet, och vi hälsar med tillfredsställelse att dessa ändringar av teknisk art har kommit till stånd. I sammanhanget har utskottet också haft att behandla några gamla bekanta motionsföljetonger, som herr Tistad närmare redogjorde för. Det är yrkandena om en allmän översyn av arvs- och gåvobeskattningen som 1958 års B-riksdag uttalade önskemål om och som man år efter år motionerat om snarast måtte utredas.

Bevillningsutskottet har för sin del inte tidigare ansett det vara befogat med dessa ytterligare framstötter. Kungl. Maj:t har ju haft sin uppmärksamhet riktad på dessa spörsmål bl. a. genom utredningar på det familjerättsliga området. Det har tidigare signalerats att då dessa pågående utredningar var klara var finansministern beredd att ta itu med arvs- och gåvobeskattningen i hela dess vidd.

Utskottet har i dag mindre än någonsin anledning att ändra sin uppfattning därvidlag, i synnerhet som nu finansministern — vilket också herr Tistad påpekade — i den nu behandlade propositionen klart uttalat att han har för avsikt att inom kort tillsätta den utredning som länge eftertraktats och som får i uppdrag att se över hela detta

område. Det skulle enligt vår mening vara att betrakta som en klar överloppsgärning om riksdagen nu, i överensstämmelse med den borgerliga reservationen, skulle skriva till Kungl. Maj:t om tillsättning av en utredning som finansministern redan sagt sig vilja tillkalla inom en nära framtid. Jag kan för min del inte se något berättigande i ett sådant brevskrivande ifrån riksdagens sida i detta läge.

Jag yrkar bifall till bevillningsutskottets betänkande i dess helhet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmanen yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt rörande punkterna A, B 2 och B 3 samt därefter särskilt angående punkten B 1.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkterna A, B 2 och B 3 hemställt.

Därefter gjorde herr förste vice talmanen enligt de avseende punkten B 1 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmanen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Tistad* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 30 punkten B 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet av-givna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Tistad* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;
Nej — 49.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 5, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 65, angående överlåtelse av staten tillhörig mark m. m.;

nr 89, angående rörelsemedel för domänverket; samt

nr 91, angående godännande av överenskommelse mellan Sverige och Danmark rörande import av nötkött till Sverige.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1967/68 till information om Sverige i utlandet jämte i ämnet väckta motioner;

Ang. arvsbeskattningen

nr 49, i anledning av väckta motioner om flyttning av Villingsbergs skjutfält i Kilsbergen; samt

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om kapitaltillskott till Uddevallavarvet aktiebolag jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner om höjt avdrag vid beskattningen för försäkringsavgifter;

nr 23, i anledning av väckta motioner angående tidpunkten för kommuns besvär över taxering till kommunal inkomstskatt;

nr 27, i anledning av väckt motion om beredande av viss tid för avveckling av skogskonto i dödsbo med en delägare;

nr 29, i anledning av väckta motioner om översyn av bestämmelserna angående kommuns skattskyldighet; samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 17, angående verkställd granskning av riksdagens lönedelegations verksamhet under år 1966;

nr 24, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; samt

nr 25, angående överlämnande till statsutskottet av vissa motioner, såvitt de hänvisats till bankoutskottet;

första lagutskottets ulåtande nr 24, i anledning av väckta motioner angående minimibesättning å fartyg;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckta motioner angående enskild arbetstagares skadeståndsskyldighet enligt lagen om kollektivavtal;

nr 26, i anledning av väckta motioner angående uttagningen till specialundervisning av elev i grundskolan;

nr 27, i anledning av väckta motioner om barnpensionen inom den allmänna försäkringen;

nr 28, i anledning av väckta motioner om socialförmåner till handikappade som ingår äktenskap; samt

nr 29, i anledning av väckta motioner om förbättring av sjukpenningen för husmödrar m. m.;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckta motioner angående exploateringen av grustäcker;

nr 23, i anledning av väckta motioner om vissa problem för handikappade vid övergången till högertrafik, m. m.; samt

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i utsökningslagen m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av systemet med växtförädlingsavgifter, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av väckta motioner angående lån från räkfiskelånefonden; samt

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1967/68, m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av motioner om reserabatter för folkpensionärer, förtidspensionärer, studerande och värnpliktiga, om reserabatter å busslinjer som ersatt nedlagda järnvägslinjer samt om fria resor för värnpliktiga till hemorten;

nr 14, i anledning av motioner om en allmän identitetshandling; samt

nr 15, i anledning av motion om utredning angående den personliga servicen i samhället.

Interpellation ang. ombudskostnader vid frivillig uppgörelse om överlåtelse av mark för naturvårdsändamål

Herr FÄLLDIN (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Den fortgående urbaniseringen och den ökade fritiden har rest ökade krav på områden för bad, rekreation och naturupplevelser. Den nya naturvårdslagstiftningen syftar bl. a. till att åt framtiden garantera sådana områden. Lagförslaget möttes i stort sett positivt av markägarna och deras organisationer. Att så blev fallet får anses bero på att såväl utredningen och propositionen som riksdagsbehandlingen utgick från att handläggningen av naturvårdsärendena skulle ske i samförstånd med markägarna.

Den 31 mars i år meddelade jordbruksministern beslut i ett naturvårdsärende i Halland. Beredande instanser hade efter ett 10-årigt arbete kommit fram till ett avtal innebärande förvärv av mark för ett naturreservat. Enligt avtalet skulle säljarna utöver köpeskillingen erhålla gottgörelse för sina ombudskostnader och man skulle också erhålla ränta från dagen för avtalets upprättande. Avtalet hade tillstyrkts av alla underlydande instanser. Jordbruksministerns beslut innebär att han tillåter förvärv av huvuddelen av de markområden som förslaget innebar men däremot tillåter icke jordbruksministern att markägarnas ombudskostnader ersättes. Likaledes innebär beslutet att ränta icke skall utgå från tiden för avtalets upprättande utan först från tiden fr. o. m. Kungl. Maj:ts beslut.

Enligt 36 § naturvårdslagen skall kronan vid domstolsförhandling av ersättningsärenden vidkännas å omse sidor uppkomna kostnader om inte domstolen av särskilda skäl förordnar annat. Liknande bestämmelser inom andra rättsområden har tolkats så att kronan även vid frivilliga förhandlingar, som leder till resultat, ersätter markägarna för deras kostnader.

Meddelande ang. enkla frågor

Därest jordbruksministerns beslut skall anses prejudicerande för framtiden torde den nuvarande positiva markägareställningen, som tagit sig uttryck i beredvillighet till frivilliga uppgörelser, inte komma att bli bestående. Om det återopade beslutet skall vara vägledande för framtiden, kommer det att innebära att kostnaden för den expertis den enskilde markägaren måste skaffa sig för att kunna tillvarata sin rätt inför en tvångsmässig försäljning, ofta av komplicerad natur, skall bäras av markägaren om han accepterar en frivillig uppgörelse. Om ärendet får gå till domstolsprövning är han däremot garanterad ersättning. Under sådana omständigheter kan utvecklingen gärna inte bli annan än att markägaren kommer att välja den senare vägen. En sådan utveckling skulle enligt min mening stå i direkt motsats till vad statsmakterna uttalat såsom önskvärt och medföra betydande praktiska olägenheter för berörda myndigheter.

Mot bakgrund av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

1. Avser statsrådet att för framtiden upprätthålla den principen att ombudskostnader vid fall av frivillig överenskommelse i naturvårdsärenden skall bäras av markägaren?

2. Om så är fallet, anser statsrådet att viljan till frivillig uppgörelse kommer att minska från markägarnas sida och att en sådan utveckling kommer att skada naturvårdsfrågornas lösning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande motioner:

nr 736, av herr *Svanström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59, angående naturvårdens organisation, m. m.; och

nr 737, av herr *Virgin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 105, angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen

av fru *Hamrin-Thorell* (fp) till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: »Är det Herr Statsrådets mening enligt proposition nr 85, att sådana deltidskurser, som avser att ge kunskaper i att sköta hem och familj, är att betrakta som hobbykurser eller som yrkesutbildning av speciell karaktär och att sådana kurser bör finnas inom den lokala gymnasiala vuxenutbildningen?»; samt

av herr *Hübinette* (h) till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet: »Vilka åtgärder är Herr Statsrådet beredd att vidtaga för att garantera och vidmakthålla mötes- och yttrandefriheten som på den senaste tiden vid upprepade tillfällen genom organiserat uppträdande kränkts?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.38.

In fidem
K.-G. Lindelöw